

Geopolitičke značajke hrvatsko-slovenskog graničnog spora na moru

Grigić, Tajana

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:334581>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-30**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za geografiju

Diplomski sveučilišni studij geografije; nastavnički smjer (dvopredmetni)

Tajana Grigić

**Geopolitičke značajke hrvatsko-slovenskog
graničnog spora na moru**

Diplomski rad

Zadar, 2021.

Sveučilište u Zadru

Odjel za geografiju

Diplomski sveučilišni studij geografije; nastavnički smjer (dvopredmetni)

Geopolitičke značajke hrvatsko-slovenskog graničnog spora na moru

Diplomski rad

Student/ica:

Tajana Grigić

Mentor/ica:

Doc. dr. sc. Branimir Vukosav

Zadar, 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Tajana Grigić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Geopolitičke značajke hrvatsko-slovenskog graničnog spora na moru** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 22. siječnja 2021.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Objekt, cilj i metodologija istraživanja	3
3. Pregled dosadašnjih istraživanja	4
4. Geografske karakteristike prostora pograničnog spora	5
4.1. Geografske značajke Savudrijske vale	5
4.2. Geografske karakteristike rijeke Dragonje	6
5. Historijsko-geografski razvoj hrvatsko-slovenske granice u Istri.....	9
5.1. Historijsko-geografske okolnosti razvoja hrvatsko-slovenske granice u Savudrijskoj vali 10	
5.2. Historijsko-geografske okolnosti razvoja hrvatsko-slovenske granice na rijeci Dragonji.....	14
6. Pravni okvir i kontekst spora	16
6.1. Razgraničenje teritorijalnog mora.....	16
6.1.1. Članak 2. Konvencije o pravu mora.....	17
6.1.2. Članak 15. Konvencije o pravu mora.....	18
6.2. Razgraničenje na području rijeke Dragonje.....	22
7. Hrvatsko-slovenski pregovori o razgraničenju	25
7.1. Od osamostaljenja do Memoranduma o Piranskom zaljevu iz 1993.	28
7.1.1. Razdoblje neposredno nakon osamostaljenja Hrvatske i Slovenije.....	29
7.1.2. Memorandum o Piranskom zaljevu.....	30
7.1.3. Razdoblje nakon Memoranduma	31
7.2. Sporazum Drnovšek-Račan i razdoblje nakon <i>Sporazuma</i>	33
7.2.1. Sporazum Drnovšek-Račan	33
7.2.2. Razdoblje nakon <i>Sporazuma</i>	35
7.2.3. Bijela knjiga.....	38
7.3. Sporazum o arbitraži.....	40

7.3.1.	Razdoblje prije Sporazuma o arbitraži	40
7.3.2.	Struktura <i>Sporazuma</i>	41
7.3.3.	Tijek arbitražnog postupka	43
7.3.4.	Konačna presuda Arbitražnog suda.....	48
7.4.	Post-arbitražno razdoblje	54
8.	Utjecaj hrvatsko-slovenskog graničnog spora na pristupanje euroatlantskim integracijama 57	
9.	Zaključak	61
10.	Sažetak.....	62
11.	Summary.....	62
12.	Literatura.....	63
13.	Internetski izvori	65
14.	Popis grafičkih priloga.....	67

1. Uvod

Granice su izrazito važne za egzistenciju države. Štite njezin teritorij, narod, omogućuju njezin postanak i održavaju trenutni opstanak. Ujedno, granice odjeljuju područja različitih kultura, narodnosti, političkih struktura, centara moći (Grobenski, Jakopović, 2018).

Međunarodno pravo *granicu* definira kao crtu do koje se proteže područje određene države ili kao plohu koja presijeca graničnom crtom zračni prostor, samu površinu zemlje, ali i podzemlje između susjednih država (Grobenski, Jakopović, 2018). Republika Hrvatska na kopnu graniči s Bosnom i Hercegovinom, Slovenijom, Srbijom, Mađarskom i Crnom Gorom, a osim kopnene granice sa Slovenijom i Bosnom i Hercegovinom ima granicu i na moru. Hrvatsko-talijanska granica je isključivo morska. Svoje je granice Hrvatska načelno definirala nakon Drugog svjetskog rata, a raspadom SFRJ-a granice nekadašnjih republika postaju granice novonastalih država kao rezultat zaključka Badinterove komisije, o čemu će nešto kasnije biti više govora. Nakon osamostaljenja takve granice su, uz manje izmjene, zadržane sve do danas. Jedna od država s kojom Hrvatska vodi spor oko granice je Republika Slovenija.

Hrvatsko-slovenski pogranični spor započeo je odmah po osamostaljenju obiju država 1991. godine. S obzirom na velikosrpsku agresiju na Hrvatsku i posljedične ratne okolnosti koje su trajale sve do 1995. godine, prvih nekoliko godina se nije previše pozornosti posvećivalo razrješenju graničnog spora sa Slovenijom. Tek nakon Domovinskog rata, počelo se intenzivnije razmišljati i raspravljati o potrebi rješavanja problema. Za gotovo tri desetljeća, Hrvatska i Slovenija, unatoč brojnim pokušajima, još uvijek nisu pronašle konačno rješenje kojim bi se okončao čitav proces razgraničenja između dviju država.

U ovom diplomskom radu obrađena je problematika spomenutog spora s različitih gledišta. Fokus je stavljen na problematiku hrvatsko-slovenskih odnosa na području Istre i Savudrijske vane (slovenski Piranski zaljev), odnosno na morsko razgraničenje, premda Hrvatska sa Slovenijom ima nerazriješenih graničnih sporova i na rijeci Muri, kao i na području zapadno od Žumberačke gore (Sveta Gera). Zbog lakšeg razumijevanja, razrada rada započinje geografskim značajkama spornog područja radi shvaćanja čimbenika koji su doveli do prokopavanja Kanala sv. Odorika, jednoga od „generatora“ hrvatsko-slovenskog graničnog spora na istraživanom području. Neizbježno je jedno poglavlje posvetiti povijesnom kontekstu čitavog problema, jer bez adekvatne historijsko-geografske podloge, nemoguće je razumjeti aktualni spor. Također, stavljen je naglasak i na pravni pogled cijele situacije. Na taj se način

objektivno razmatraju zahtjevi koje je tijekom svih ovih godina iznosila Slovenija, ali i hrvatska odbijanja koja su osnovu tražila upravo u međunarodnopravnim odredbama. Jedno poglavlje je posvećeno pregovorima koje su Republika Hrvatska i Republika Slovenija vodile čitavo vrijeme od proglašenja neovisnosti pa sve do danas. Kroz nekoliko ključnih elemenata, prikazana je priča o nizu pregovora, razgovora, odluka i provedbi, čiji se kraj još uvijek ne nazire. Nakon svih iznesenih tvrdnji i činjenica o spornoj problematici, dana je i geopolitička analiza položaja koje su zauzele Hrvatska i Slovenija kada je u pitanju rješavanje graničnog spora na moru i način na koji su svoje položaje na međunarodnoj političkoj sceni pokušavale iskoristiti za vlastite interese.

2. Objekt, cilj i metodologija istraživanja

Objekt istraživanja ovog diplomskog rada granični je spor Republike Hrvatske i Republike Slovenije na moru. Kako sam naslov rada kaže, prvenstveno je naglasak stavljen na sporno područje na moru i u Istri, iako se spomenute države spore i oko područja zapadno od Žumberačke gore i područja na rijeci Muri. Budući da granica Hrvatske i Slovenije na moru direktno ovisi o granici na rijeci Dragonji, u radu je obrađena i problematika spora na spomenutoj rijeci. Hrvatsko-slovenski spor traje od proglašenja neovisnosti dviju zemalja i neizvjesno je kada će se završiti, unatoč nastojanjima i poticajima međunarodnih organizacija, naročito Europske unije, čije su Slovenija i Hrvatska punopravne članice.

Cilj istraživanja je analizirati i objasniti hrvatsko-slovenski pogranični spor na moru. Slovenija i Hrvatska su tijekom ova, skoro tri desetljeća međusobnog političkog nadmetanja, dokazivanja, pregovaranja i raspravljanja iznijele brojne argumente. Upravo evaluacija i prosudba argumenata, njihova potkrijepljenost, prvenstveno u međunarodnom pravu, jedan je od ciljeva rada. Također, diplomskim radom se želi objasniti kako je do granične problematike uopće došlo i zašto još uvijek rješenje ne postoji. Na kraju, cilj je utvrditi kako su se različita stajališta o graničnoj liniji odrazila na pristupanje Hrvatske međunarodnim organizacijama, kao što su Europska unija i NATO, odnosno na koje su načine obje države pokušale iskoristiti svoj položaj u međunarodnoj politici da bi se granično pitanje riješilo na zadovoljstvo samo jedne od njih.

Metodologija koja je korištena prilikom formiranja i strukturiranja diplomskog uratka, u prvom redu je kompilacija poznate literature koja je, direktno ili indirektno, povezana sa samim objektom korisnim za njegovo kreiranje i ciljem rada. Osim metode kompilacije, za pisanje rada primijenjene su metode sinteze i analize, naročito podataka važnih za razumijevanje konkretne problematike, ali i kartografskih prikaza kojima se lakše tumači ono izneseno ranije u tekstualnom obliku. Naravno, neizbježno je i korištenje induktivne i deduktivne metode, kao i izrada karata u GIS-u.

3. Pregled dosadašnjih istraživanja

S obzirom da je relativno novijeg postanka, o hrvatsko-slovenskom pograničnom sporu nije se puno pisalo. Samo su dvije knjige posvećene problematici hrvatske granice u Istri sa Slovenijom. Prva knjiga je Kristiana Turkalja (2002) posvećena razgraničenju teritorijalnog mora između Hrvatske i Slovenije. Budući da je knjiga napisana 2002. godine, sva događanja u protekla gotovo dva desetljeća u njoj nisu zabilježena. Unatoč spomenutom nedostatku, knjiga je vrijedan izvor podataka jer daje pravnu pozadinu problematike same granice uz popratne komentare i objašnjenja. Knjiga Tatjane Tomaić i Mirele Altić (2013) usmjerena je na granicu na rijeci Dragonji, premda daje i kratki pregled spora u Savudrijskoj vali.

Tatjana Tomaić napisala je članak 2011. godine koji je posvećen općenito spornom području sa Slovenijom u Istri. Slične tematike je članak Degana (2019). Srbljinović (2010) također piše o hrvatsko-slovenskom sporu, a njegov članak od najveće je pomoći kada se govori o pravnom aspektu čitavog problema.

O arbitražnom postupku ima dosta napisanih radova, što je uvelike olakšalo pisanje diplomskog rada, budući da je svaki od radova napisan na drukčiji način ovisno o autoru ili autorima koji su sudjelovali u njegovu stvaranju. Na taj su način vidljivi različiti pogledi na istu problematiku, osvrti autora, njihovi komentari i zaključci. Samim time omogućeno je objektivnije sagledavanje Sporazuma o arbitraži, njegovo razumijevanje i objašnjavanje u diplomskom radu. Autori koji pišu o Arbitraži su Ibler, V. (2012), Rudolf, D., Kardum, I. (2010), Runjić, Lj. (2019) i Vuk, T. (2018).

4. Geografske karakteristike prostora pograničnog spora

4.1. Geografske značajke Savudrijske vale

Savudrijska vala, odnosno slovenski Piranski zaljev, plitki je zaljev u sjevernom dijelu Jadranskog mora, površine 18,8 km² (URL 1). Zajedno s Tržičkim zaljevom, Miljskim zaljevom i Koparskim zaljevom postoji kao dio veće cjeline Tršćanskog zaljeva¹ (Gržetić i dr., 2010) zauzimajući 3,4 % od njegove ukupne površine (URL 1). Dubina Savudrijske vale također je relativno mala i ne ide ispod 18 metara dubine, od čega je gotovo polovica zaljeva plića od 15 metara. Iz tog razloga, Savudrijska vala nije pogodna za plovidbu brodova većih dimenzija, što ju donekle ograničava u gospodarskom pogledu (Turkalj, 2002). Najplići dijelovi zaljeva nalaze se uzduž flišne i akumulacijske obale, dok je more uz savudrijsku obalu ipak dublje od deset metara. Razlog plitke obale je snažno nasipavanje rijeka Dragonje i Drnice koje su nanosile pjeskovite, glinaste naplavine (URL 1).

Savudrijska vala se nalazi na dodiru flišne i vapnenaste Istre te čini granicu Hrvatske i Slovenije. Predstavlja potopljeni dio riječne doline koji je nastao nakon posljednjeg ledenog doba između dvaju poluotoka, Piranskog i Savudrijskog. Na vanjskoj strani, Savudrijska vala se širi do linije koja spaja rt Madona, na piranskoj strani obale, s rtom Savudrija. Piranska strana zaljeva građena je od mekih slojeva lapora i fliša te ima ravnije dijelove unatoč kraćim strmim odsječcima. Savudrijsku obalu sačinjavaju čvršći vapnenci, a u usporedbi s piranskom obalom, ova savudrijska je strmija, jednoličnija i kamenitija. Salinitet Savudrijske vale iznosi 34-38‰, a prosječna temperatura u mjesecu kolovozu je 23 °C, dok je u veljači 8 °C (URL 1).

Na piranskoj je strani zaljeva populacijsko i gospodarsko težište, gdje su nastala veća mjesta poput Pirana, Portoroža, Sečovlja. Na savudrijskoj obali u zadnje vrijeme sve se više grade kuće za odmor (URL 1). Savudrijska vala je poznata po raznolikosti ribljih vrsta i drugih morskih organizama. Osim toga, u zaljevu su razvijene i solane, a zbog ljepota obale, bogatstva morskog prostora, turizam kao gospodarska grana ima važnu ulogu u životu stanovnika slovenske i hrvatske obale, naročito onaj kupališni (Turkalj, 2002).

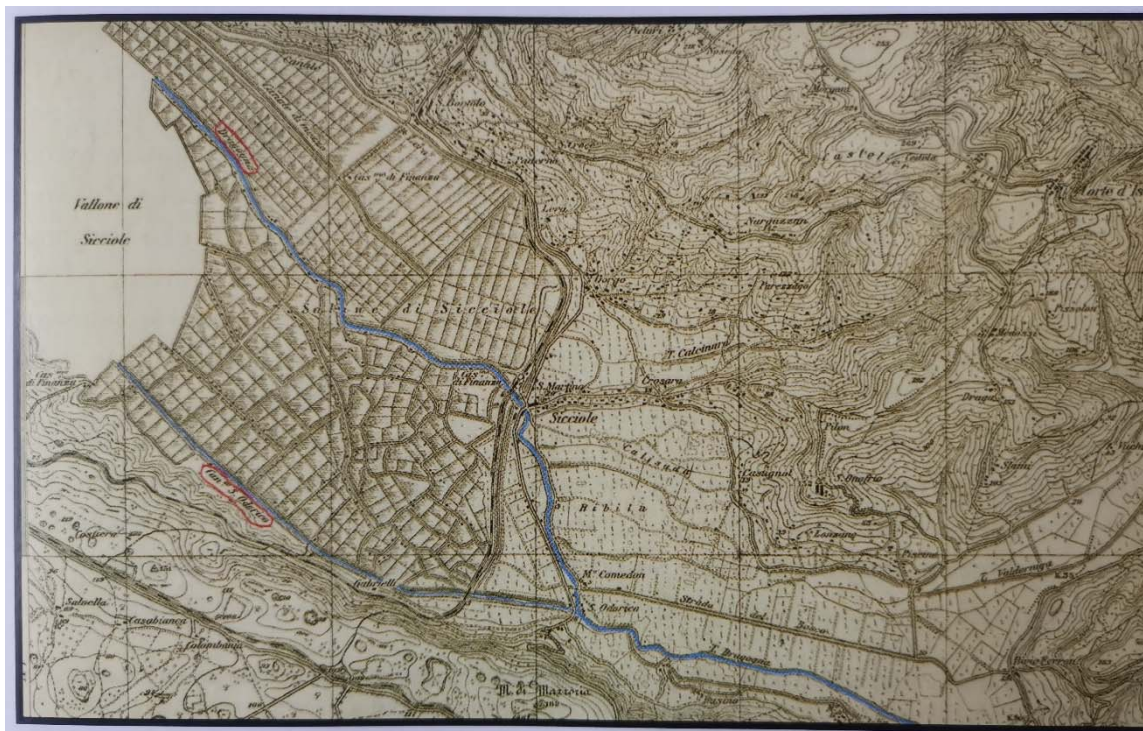
¹Tršćanski zaljev ima otprilike oblik pravokutnika kojem dvije strane pripadaju Italiji, jedna Sloveniji i Hrvatskoj, a jedna je otvorena ka ostatku Jadranskog mora (Turkalj, 2002).

4.2. Geografske karakteristike rijeke Dragonje

Rijeka Dragonja, lokalno često nazivana i Rokava, nalazi se u sjeverozapadnom dijelu istarskog poluotoka (URL 2). Rijeka je duga 28 km, a površina njezinog sliva iznosi 95,6 km² (Benac i dr., 2017). Dragonja se oblikuje od dva rukavca koja se spajaju kod Škrlina. Njezin se lijevi tok naziva Velika Rokava, nastao spajanjem nekoliko tokova u flišu kod Gračišća, a onaj lijevi Mala Rokava ili Pinjevec. Nakon što se tokovi spoje Dragonja nastavlja teći nešto širom dolinom sve dok se ne ulije u vode Savudrijske vale. U rijeku utječe 18 desnih i 13 lijevih pritoka.

Rijeka Dragonja ima pluvijalni riječni režim sredozemnog tipa. U ljetnim mjesecima, nerijetko se događa da dođe do presušenja rijeke, dok za zimskih mjeseci veća količina padalina, prvenstveno kiše, uzrokuje rast samog vodostaja pa često dolazi do plavljenja okolnog područja (Benac i dr., 2017). U donjem toku se napaja nekoliko jakih i stalnih izvora (URL 2).

Dragonja je duboko usječena u mekanu flišnu podlogu i za nju su uobičajeni brzaci, virovi, meandri, šljunčare i slapovi kao posljedica snažnijeg trošenja laporastih slojeva u usporedbi sa slojevima pješčenjaka. Donji tok rijeke Dragonje je velika naplavna ravnica s melioriranim poljoprivrednim površinama (URL 2). Na tom je području, tijekom prošlog stoljeća, bilo nekoliko intervencija. Prva, kao najznačajnija, bila je 1904. i 1905. godine, kada je sporno područje bilo pod Drugom austrijskom upravom. Tada je prokopan Kanal svetog Odorika (Slika 1.), u prvom redu zbog poplava u donjem toku rijeke (Tomaić, 2011).

Slika 1. Talijanska topografska karta iz 1932. godine s Kanalom sv. Odorika i prirodnim tokom Dragonje (Tomaić, Altić, 2013: 147)

Nakon Drugog svjetskog rata dolina donje Dragonje nekoliko je puta bila poplavljena pri čemu su nastradale solane u Sečovlju. Stoga se između 1951. i 1954. godine provode radovi na regulaciji toka rijeke (Slika 2.) po naredbi zapovjednika Zone A Viktora Lenca (Tomaić, Altić, 2013). Kanal svetog Odorika, prvenstveno radi nastojanja da se polja zaštite od nakupljanja morske soli, biva proširen i produbljen (Tomaić, 2011). Prokapanjem Kanala svetog Odorika gotovo da je prestalo taloženje sedimenata u prostorima nekadašnjih naplavnih ravnica (Benac i dr., 2017).

Slika 2. Službena topografska karta 1:50 000 Vojnogeografskog instituta u Beogradu iz 1957. s prikazom republičke granice i Dragonjom nakon njene regulacije (Tomaić, Altić, 2013: 151)

Unatoč činjenici da je granica između hrvatske i slovenske strane određena na samoj rijeci Dragonji, Kanal sv. Odorika stanovništvo počinje nazivati *Dragonjom* i preuzima veći dio prirodnog toka Dragonje koji se počinje nazivati *Starom Dragonjom* (Tomaić, 2011). Razlog zašto se Kanal svetog Odorika počinje tretirati kao glavni tok leži u činjenici što je bio kraća i brža rijeka od vijugave i muljevite Dragonje (Tomaić, Altić, 2013). Na taj se način od ranije postojeći tok sporne rijeke ispred mosta na cesti Buje – Kopar prekida i odlazi u Kanal svetog Odorika, koji postaje nastavak starog toka Dragonje i završava u moru, točnije u vodama Savudrijske vale (Tomaić, Altić, 2013).

Zbog čestih poplava koje su karakteristične za Dragonju, područje uz samu rijeku uglavnom nije bilo naseljavano, već su naselja većinom građena na povišenom terenu, dalje od rijeke. Stanovništvo toga područja uglavnom se bavi poljoprivredom, prvenstveno uzgojem maslina i vinograda, ali i drugog voća i povrća. Nekada je na spomenutom području bilo mnoštvo mlinova, no danas ta djelatnost nije u većoj mjeri zastupljena (URL 2).

5. Historijsko-geografski razvoj hrvatsko-slovenske granice u Istri

Rapalskim ugovorom iz 1920. godine Istra i Trst ulaze u sastav Kraljevine Italije te ostaju u talijanskom posjedu sve do talijanske kapitulacije 1943. Za vrijeme Drugog svjetskog rata u Istri djeluje antifašistički pokret s ciljem borbe protiv talijanskih fašističkih i njemačkih nacističkih snaga te priključenja Istre budućoj komunističkoj Jugoslaviji (Turkalj, 2002). Godine 1943. Okružni Narodnooslobodilački odred za Istru donosi odluku koju potvrđuje Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH) i Predsjedništvo Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ). Spomenuta odluka se odnosi na Istru koja njome postaje integrirana s ostatkom hrvatskog, ali i slovenskog područja. Prva točka odluke proglašava ništetnim sve ugovore koje su jugoslavenske vlade dogovarale s Italijom. Navedeni ugovori nisu mogli biti *ništetni*, s obzirom da su imali pravnu težinu. Ono što je ZAVNOH htio odlukom naglasiti bila je želja za ujedinjenjem s ostatkom matične zemlje, ali i osuda politike predratne Vlade Kraljevine Jugoslavije zbog odricanja u korist Italije. Iako je AVNOJ potvrdio odluku ZAVNOH-a, na međunarodnoj sceni to nije imalo nikakvog učinka, budući da je konačnu odluku mogla donijeti samo međunarodna konferencija ili novi sporazum između Italije i Jugoslavije (Tomaić, 2011).

Kraj Drugog svjetskog rata donosi i promjene granica. Sporazumom u Beogradu iz svibnja 1945. godine Julijska Venecija je podijeljena na dvije okupacijske zone. Zonu A koja zahvaća Trst i Pulu s okolicom, dok se pod Zonom B ubraja Istra, samo bez Pule i Trsta. Neslaganja oko podjele dovela su u Istru Međusavezničku komisiju koja je usvojila francuski prijedlog za podjelu. Jugoslavija dobiva teritorij istočno od rijeke Mirne, dok je zapadno područje podijeljeno na dva dijela – jedan koji pripada Italiji te drugi koji je nazvan *Slobodni teritorij Trsta (STT)* i podijeljen je na Zonu A (Trst s okolicom pod upravom angloameričkih sila) i Zonu B (Koparština i Bujština pod jugoslavenskom vlašću). Sve je to potvrđeno mirovnim sporazumom između Italije i Jugoslavije iz Pariza 1947. godine. No, zbog nezadovoljstva rješenjem i novih tenzija dolazi do geopolitičke krize i nagomilavanja vojske jedne i druge strane na granici. Spor završava 1954. godine, Jugoslavija dobiva novčanu nagradu i prijeko potrebnu pšenicu te Londonskim memorandumom Zona B STT-a ide u ruke Jugoslaviji, a Zona A Italiji. Granica se pomiče minimalno i to u korist Jugoslavije. Ugovor o zajedničkoj granici potpisali su ministri dviju država 1975. godine u Osimu (Tomaić, 2011). Zanimljivo je da ne postoji konkretan dokument u kojemu se detaljno govori o granici, no iz korespondencije između država, može se zaključiti kako su i Hrvatska i Slovenija smatrale rijeku Dragonju graničnom crtom (Turkalj, 2002)

Osim uređenju vanjskih granica Jugoslavije, ubrzo nakon rata pristupilo se i uređenju međurepubličkih granica u novoj državi poštujući pritom i pojedine prethodne dogovore. Tako su se Narodnooslobodilački odredi Labina i Ajdovščine sredinom 1945. dogovorili o privremenu uređenju slovensko-hrvatske granice čime je 17 hrvatskih sela pripalo Slovincima na temelju jezičnih, povijesnih i etničkih odrednica. Unatoč činjenici da se radilo o privremenom dogovoru, Slovenci su ubrzo započeli provoditi *slovenizaciju*². Istarski svećenik Božo Milanović među prvima je reagirao na tadašnje stanje kontaktirajući geografa Nikolu Žica te geografa i jezikoslovca Josipa Ribarića koji sastavljaju elaborat *Hrvatsko-slovenska granica u Istri*. Tim elaboratom dokazana je pripadnost 17 sela Hrvatskoj i nepravедno pomicanje granice pa je sedam sela vraćeno NR Hrvatskoj 1951. godine (Tomaić, 2011).

Hrvatski sabor 1955. godine donosi odluku kojom se još neka sela pripajaju Sloveniji, njih čak 25. Najvjerojatnije je na odluku Sabora utjecao dogovor vrha partije zbog stabilnosti i mira unutar Federacije, ali i zbog toga što se veći dio stanovnika 1955. za vrijeme komunalnog preuređenja izjasnio za kotar Kopar zbog nade u vlastiti gospodarski razvoj pod navedenim kotarom. Hrvatski katolički svećenici poslali su Predsjedništvu Skupštine u Beogradu *Spomenicu* kojom ponovno iznose dokaze za pripadnost sela Hrvatskoj te traže da utvrdi stanje na terenu prije same konačne odluke, no Skupština potvrđuje odluku Sabora. Bulom pape Pavla VI. *Prioribus saeculi* iz 1977. godine tri kapelanije južno od Dragonje postaju sastavni dio tek osnovane Koparske biskupije. S obzirom na praksu koju je crkva njegovala stoljećima da se crkvene i državne granice preklapaju (u ovom slučaju republičkim), dio župe Kaštel i nekoliko sela koja su oduvijek pripadala Hrvatskoj odvajaju se od Tršćanske i Koparske biskupije i pripajaju Porečkoj (Tomić, 2011).

5.1. Historijsko-geografske okolnosti razvoja hrvatsko-slovenske granice u Savudrijskoj vali

Godine 1947. kada je došlo do stvaranja Slobodnog Teritorija Trsta, i rijeka Dragonja i područje Savudrijske vale bili su u cijelosti u Zoni B. Ubrzo je STT ukinut, 1954. godine već spomenutim Londonskim memorandumom o suglasnosti. Kako ni u jednom dokumentu nije granica precizno delimitirana, o njoj se može govoriti tek na temelju međurepubličke korespondencije. Tu valja spomenuti dopis o osiguranju državne granice na prostoru mora

²Širenje slovenskog jezika i kulture na neslovenske narode.

kojeg načelnik slovenskog Ministarstva unutrašnjih poslova šalje Saveznom ministru unutrašnjih poslova. U njemu se jasno navodi kako granica između Hrvatske i Slovenije prati tok rijeke Dragonje i nastavlja se njezinim uljevanjem u Piranski zaljev (Turkalj, 2002),

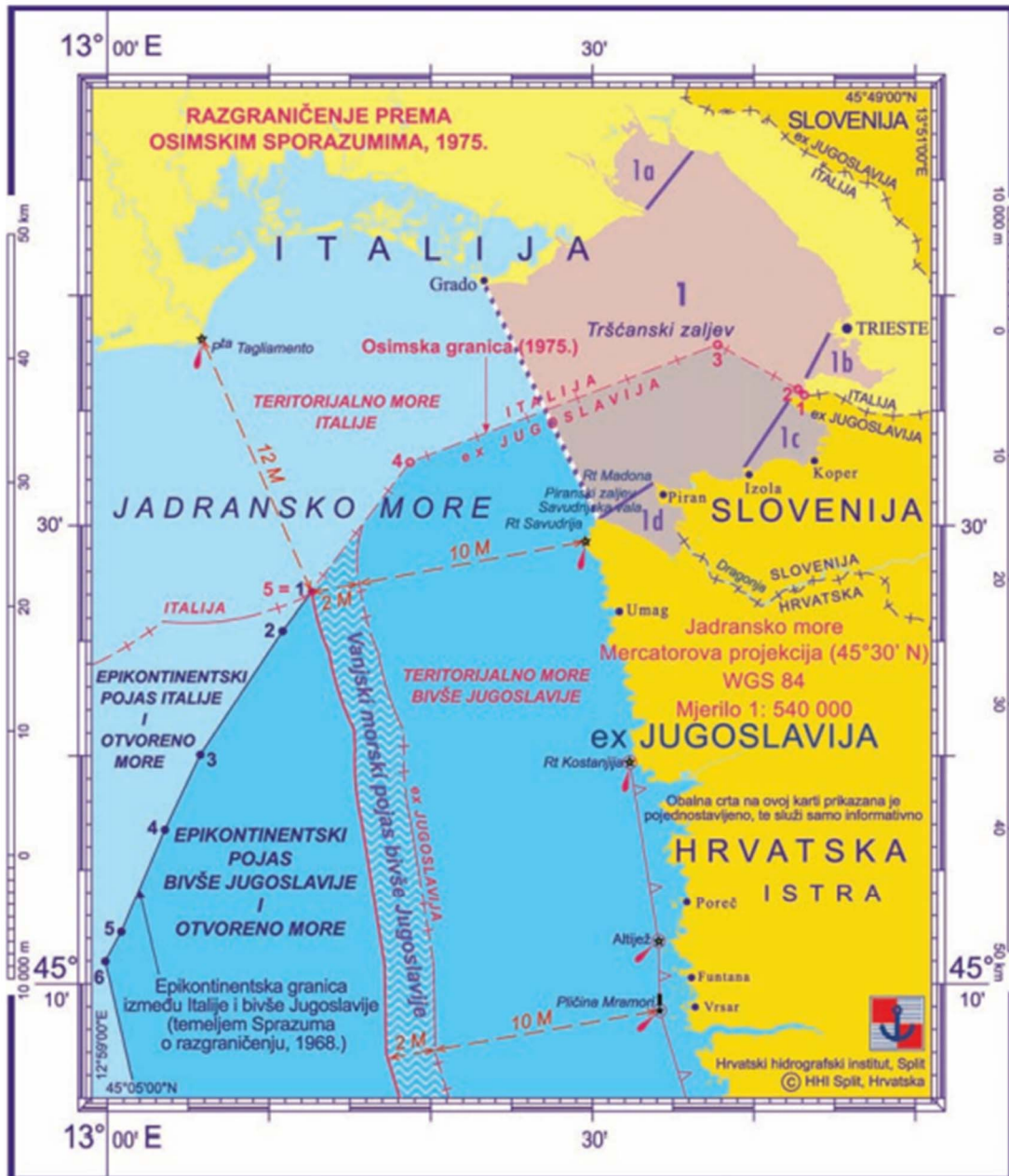
Epikontinentalni pojas između Jugoslavije i Italije razgraničen je 1968. godine Sporazumom potpisanim u Rimu (Slika 3.). Osnova je bilo razgraničenje na temelju crte sredine i to tako da ona nije označavala ekvidistancu između polaznih točaka od kojih se određivalo teritorijalno more neke države, nego od najbližih točaka na obali otoka i kopna. Osim crte sredine, sporazum je inzistirao na načelu da svaki otok ima svoj epikontinentalni pojas. Što se crte sredine tiče, Talijani su ti koji nisu htjeli da se granična linija određuje na temelju polazne crte, želeći tako zaniijekati jugoslavensko teritorijalno more. Stoga razgraničenje između država na moru prati 43 točke od kojih se definirala granica. Opisani sporazum ne obuhvaća Sloveniju, s obzirom da Slovenija nije imala obalu na koju bi se dalje nastavljao epikontinentalni pojas, jer je slovensko teritorijalno more zatvoreno hrvatskim i talijanskim (Gržetić i dr., 2010).

Slika 3. Razgraničenje epikontinentalnog pojasa u sjevernom dijelu Jadrana prema Sporazumu iz 1968. godine (Gržetić i dr., 2010:23)

Osimskim sporazumom iz 1975. godine dogovorena je, ne samo kopnena granica, nego i ona na moru između Italije i Jugoslavije (Slika 4.). Morska granica u Tršćanskom zaljevu polazi od uvale svetog Jerneja pa sve do hrvatsko-talijanske granice na samom izlazu iz zaljeva, kod točke na kojoj je širina mora prešla broj od 24 milje (Gržetić i dr., 2010). Budući da su Hrvatska i Slovenija zemlje koje su nastale raspadom Jugoslavije, dogovor uspostavljen Osimskim sporazumom iz 1975. godine nastavlja postojati i dalje, samo sada kao sporazum Italije s Hrvatskom i Slovenijom. S obzirom da pregovori Hrvatske i Slovenije o granici još uvijek traju, tada uspostavljena kopnena i morska granica i dalje je na snazi, sve

dok se dvije države ne dogovore oko rješenja o drukčijem slijedu događaja te dogovore izmjenu graničnih linija (Turkalj, 2002).

Slika 4. Razgraničenje prema Osimskom sporazumu (Gržetić i dr., 2010:31)

5.2. Historijsko-geografske okolnosti razvoja hrvatsko-slovenske granice na rijeci Dragonji

Tijek historijsko-geografskog razvoja graničnog područja rijeke Dragonje može se pratiti od vremena Drugoga svjetskog rata. Hrvatsko-slovenska granica na spomenutom području prvi je put utvrđena 1944. godine. S obzirom da je 1943. godine proglašeno ujedinjenje Istre sa slovenskim i hrvatskim područjem, u veljači 1944. godine dolazi do sastanka hrvatskih i slovenskih predstavnika partizanskog pokreta kada se po prvi puta raspravlja o hrvatsko-slovenskoj granici u Istri, odnosno o podjeli jurisdikcije između hrvatskog i slovenskog partizanskog pokreta (Tomaić, Altić, 2013). Iako granica nije bila precizno utvrđena, već tada se rijeka Dragonja smatrala crtom razgraničenja što se može iščitati iz državnih i vjerskih dokumenata (Turkalj, 2002) Dragonja je graničnu funkciju zadržala i nakon oslobođenja. Jedino je na području istočno od Dragonje, još za vrijeme rata, došlo do nekoliko preinaka.³ Navedeni prostor teritorijalno je ustrojen tako da je rijeka Dragonja sjeverna granica Narodnooslobodilačkog odbora Istre s *Narodnoosvobodilnim odborom za slovensko Istro*. Dragonja je zadržala kontinuitet kao granična rijeka i u narednom razdoblju, i to na svom prirodnom toku što potvrđuje podatak da je 1945. došlo do razgraničenja između Narodnooslobodilačkog odbora Kopar i Narodnooslobodilačkog odbora Buje upravo na tom toku. Taj se kontinuitet nastavlja i nakon ranije opisanog Pariškog ugovora iz 1947. godine. Njime je novostvoren STT-a podijeljen na zone, gdje su Zonu B činili kotari Kopar i Buje čija je granica ponovno bila na rijeci Dragonji (Tomaić, Altić, 2013).

Londonskim memorandumom iz 1954. godine ukinut je Slobodni Teritorij Trsta. Njime područje dotadašnjeg STT-a ulazi u sastav Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Tako nekadašnja Zona A dolazi pod vlast Narodne Republike Slovenije, kao i kotar Koper. Kotar Buje ostaje pod vlašću Narodne Republike Hrvatske koja se, po odluci Sabora, dijeli na kotareve, gradove i općine. Vodeći se tek donesenim zakonom, kotaru Buje na sjeveru pripadaju sela Škudelini, Bužin, Veli Malin i Kaneda, čime je stvorena današnja granica Hrvatske i Slovenije. Iz navedenog je vidljivo kako spomenuta sela nikada nisu bila pod upravom kotara Koper, a samim time i Slovenije, tako da je slovensko osporavanje hrvatskog prava na spomenuta sela neutemeljeno (Tomaić, Altić, 2013).

Kako je ranije rečeno, ne postoji konkretan dokument kojim bi se dokazalo da su i hrvatska i slovenska strana prihvatile rijeku Dragonju kao granicu 1954. godine, no iz

³1944. sela Poljane i Golac traže pripajanje Sloveniji, a Jelovica Hrvatskoj (Tomaić, Altić, 2013).

međurepubličke korespondencije se ipak može zaključiti da je upravo tako i bilo (Turkalj, 2002). Ostalo je jedino otvoreno pitanje gdje je točno 1954. godine postavljena hrvatsko-slovenska granica: na rijeci Dragonji ili na Kanalu svetog Odorika. Proučavajući podatke prikazane na topografskim kartama, kao što je primjerice karta iz 1956./1957. u izradi Vojnogeografskog instituta iz Beograda, iščitava se kako je granica s Dragonje premještena na Kanal svetog Odorika (Tomaić, Altić, 2013). Promjena granice sa Dragonje na Kanal sv. Odorika rezultat je dovršetka regulacije kada je Kanal sv. Odorika preuzeo većinu vode rijeke Dragonje. Kako je ranije objašnjeno, međunarodno pravo je jasno kada se govori o nagloj promjeni toka granične rijeke ističući kako granica i dalje ostaje u starom koritu rijeke (Tomaić, 2011)

Godine 1956. dolazi do određenih preinaka što se granice tiče. Tako je osam naselja na području općine Gradin pripalo Sloveniji. Kao razlog zbog kojeg su nekada hrvatska sela sada slovenska, navode se težnje lokalnih stanovnika da „padnu“ pod NR Slovenije. Ovom izmjenom u potpunosti je ustanovljena republička granica Hrvatske i Slovenije, koja će kao takva ostati sve do 1991. godine i do proglašenja neovisnosti i jedne i druge države (Tomaić, Altić, 2013).

6. Pravni okvir i kontekst spora

Za potrebe razmatranja hrvatsko-slovenskog graničnog spora, nužno je osvrnuti se na međunarodno pravo. Teorija i praktična primjena u pograničnim sporovima poslužit će kao okvir za razumijevanje svih povijesnih i aktualnih prijevora oko razgraničenja između dviju država. Spor oko granice između Hrvatske i Slovenije, slovenski zahtjevi, hrvatska odbijanja – sve treba biti opravdano pravnim odrednicama i svemu treba biti pravno polazište za odluke na kojima se temelje stavovi država. Upravo iz tog razloga, ovo će poglavlje biti posvećeno pravnim odredbama, njihovom tumačenju i zaključcima koji se mogu izvesti.

6.1. Razgraničenje teritorijalnog mora

Teritorijalno more je morski pojas koji se najmanje tri, a najviše dvanaest morskih milja proteže uzduž cijele obale određene države, odnosno duž unutrašnjih morskih voda te države i dio je njezinog *državnog područja*. Osim područja teritorijalnog mora, država vrši suverenost i u zračnom prostoru iznad tog područja, kao i u njezinom morskom dnu i podzemlju (Ibler, 1987). Nerijetko se dogodi da se težnje susjednih država preklapaju. Radi se, uglavnom, o državama koje imaju zajedničku granicu na kopnu, ali problem se javlja i kod država koje leže sučelice i između kojih je morsko područje nedovoljne širine za određivanje teritorijalnog mora u svojoj punini od 12 nautičkih milja. U stvarnosti se zna dogoditi i situacija koja ima obilježja oba prethodno navedena slučaja. Upravo zbog neslaganja oko granice teritorijalnog mora, dvije države moraju riješiti pitanje razgraničenja na morskom prostoru (Turkalj, 2002).

Međunarodno pravo, iako na prvi pogled striktno i s nedvojbenim smjernicama, ipak dopušta određena nesuglasja i različite interpretacije ovisno o konačnom cilju koji se želi postići. Pravila međunarodnog prava znaju biti nedovoljno jasna, nepotpuna ili nedorečena (Srblić, 2010). Često su i poprilično složena, s obzirom da se na svjetskoj geopolitičkoj sceni gotovo svakodnevno zbivaju promjene nemoguće su konstantne izmjene i nadopunjavanja zbog posebnosti svake situacije razgraničenja (Turkalj, 2002). Takvo okruženje dovodi do problematike tumačenja pojedinih odrednica međunarodnog prava i omogućava suprotne poglede na iste stvari, kao i različite metode primjene istih načela što utječe na kompleksnost rješavanja situacije (Srblić, 2010).

Problemom razgraničavanja teritorijalnog mora bavi se Konvencija o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu donesena 1958. godine i Konvencija o pravu mora iz 1982. godine. Konvencije, u suštini, naglašavaju iste odredbe i daju jednaka značenja konceptima koji govore o morskim područjima. Prava koja neka država ima na teritorijalnom moru, prvo mora imati na susjednom kopnu. Ta ovisnost prava na moru o onima na kopnu i nemogućnost samostalnog postojanja naglašavaju vezu između obalne države i susjednog morskog pojasa, gdje država ima suverenost na prostoru teritorijalnog mora. No, ta suverenost na moru ograničena je pravom drugih država na neškodljiv prolazak brodova⁴ (Turkalj, 2002).

I Republika Hrvatska i Republika Slovenija članice su Ujedinjenih naroda, NATO organizacije, Europske unije i obje su potpisnice Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora. Osnova spora dviju država leži upravo u neslaganju oko razumijevanja i tumačenja odredbi međunarodnog prava, odnosno Konvencije iz 1982. godine. Slovenija ne priznaje da se njezini zahtjevi kose s načelima zapisanim u Konvenciji, dok Hrvatska smatra da su slovenski zahtjevi u potpunosti oprečni pravilima međunarodnog prava (Ibler, 2012).

6.1.1. Članak 2. Konvencije o pravu mora

U slučaju pograničnog spora između Hrvatske i Slovenije, najznačajniji su članak 2. i 15. Konvencije o pravu mora. Prema članku 2. spomenute Konvencije suverenost obalne države proteže se izvan njezinog kopnenog područja i unutrašnjih voda na susjedni pojas mora, nazvan teritorijalnim morem. Ona se dalje proteže i na zračni prostor iznad teritorijalnog mora, ali i na njegovo dno i podzemlje. Spomenuta suverenost može se ostvariti sukladno odredbama navedene Konvencije i drugim mehanizmima međunarodnog prava. Članak 1. Ženevske konvencije o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu iz 1958. godine gotovo je u potpunosti jednak upravo objašnjenom članku 2. Konvencije o pravu mora te također naglašava kako se suverenost država na kopnu i u njezinim unutrašnjim vodama proteže dalje i na pojas mora uz njezinu obalu, odnosno na prostor teritorijalnog mora. Navedena norma smatra se temeljnom i ključnom odrednicom za sva ostala pravila o kojima govori Konvencija iz 1982. godine (Turkalj, 2002).

⁴Plovidba teritorijalnim morem radi presijecanja tog mora bez ulaska u unutrašnje vode ili pristajanja na sidrištu ili radi ulaska u unutrašnje vode ili izlaska iz njih ili pristajanja na takvu sidrištu. Neophodno je da je prolazak brodova neškodljiv što podrazumijeva da ne dira mir, red ili sigurnost države (Turkalj, 2002).

6.1.2. Članak 15. Konvencije o pravu mora

Članak 15. Konvencije o pravu mora govori o načinu razgraničenja teritorijalnog mora između država čije su obale položene sučelice ili međusobno graniče. U tim slučajevima, primat u rješavanju spora daje se samim državama koje imaju mogućnost samostalnog dogovora oko razgraničenja morskog prostora. Ako se dogovor ne postigne, članak 15. Konvencije predviđa razgraničenje teritorijalnog mora crtom sredine, s tim da niti jedna od uključenih država nije ovlaštena proširiti svoje teritorijalno more preko spomenute crte, osim ako nema drugačijeg dogovora. Odredba se ne primjenjuje samo u slučaju određenih historijskih naslova ili nekih posebnih okolnosti. U takvim situacijama, razgraničenje je potrebno provesti na neki drugi način (Tomaić, 2011). Proučavajući članak 15. Konvencije o pravu mora, vidljivo je da nigdje nije točno definirano što se konkretno podrazumijeva pod pojmovima *historijskog naslova* i *posebnih okolnosti*. Upravo ta nedefiniranost, stvara probleme koji za posljedicu imaju hrvatsko-slovenski pogranični spor u prostoru Savudrijske vale. Republika Slovenija, kako je ranije rečeno, nastoji koristeći se nepotpunosti članka 15. Konvencije, dokazati cjelovitu suverenost nad Savudrijskom valom, dok Hrvatska zahtijeva njegovu podjelu na temelju ekvidistance (Srblić, 2010).

Prije negoli bude riječi o odredbama na kojima se baziraju slovenske težnje, treba odrediti kojoj od tri vrste pripada ranije spomenuti zaljev – pravnim, historijskim ili zaljevima kojima obale pripadaju dvjema ili većem broju država. Pravni zaljev treba ispunjavati karakteristike navedene u članku 10. Konvencije o pravu mora. S obzirom da je jedna od odredbi pravnog tipa i ističe kako zaljev mora pripadati samo jednoj državi, očito je da Savudrijska vala ne ispunjava kriterije (Turkalj, 2002).

S obzirom na to da su obale Savudrijske vale dijelom hrvatske, a dijelom slovenske, nameće se pitanje mogućnosti karakteriziranja takvog zaljeva kao historijskog. Pod historijskim zaljevom podrazumijeva se svaki zaljev čije su obale u suverenosti samo jedne države i kojeg ta država smatra svojim unutrašnjim vodama, a ne ispunjava odredbe međunarodnog prava koje na takve zaljeve gleda kao na opravdane iznimke. Vidljivo je da međunarodno pravo ne dozvoljava da zaljev pripada samo jednoj državi, ukoliko suverenost nad obalom ima više država⁵ (Ibler, 1987) pa iz toga proizlazi da Republika Hrvatska ima puno pravo na teritorijalno more na području Savudrijske vale.

⁵Izuzetak je zaljev Fonseca, koji nije historijski zaljev u punom smislu kojeg nalaže međunarodno pravo, jer na njegove vode pravo polažu tri države (Nikaragva, El Salvador i Honduras), osim tri morske milje koje u potpunosti pripadaju svakoj od tri navedene države (Turkalj, 2002).

6.1.2.1. Historijski naslov

Pojmovi *historijski naslov* i *historijski zaljev* usko su povezani, ali ni jedan ni drugi nisu objašnjeni i definirani Ženevskim konvencijama niti Konvencijom o pravu mora. Stoga je Tajništvo Ujedinjenih naroda napravilo Memorandum o historijskim zaljevima u kojem stoji koje sve kriterije mora ispuniti određena država da bi se mogla osloniti na historijski naslov i tako omogućiti razgraničenje teritorijalnog mora na drugačiji način od propisane crte sredine, što je jedan od zahtjeva Republike Slovenije. Država mora nad spornim vodama vršiti vlast kontinuirano i aktivno kroz duži vremenski period, postaviti zahtjev nad *historijskim vodama*, a ostale države trebaju prihvatiti takvo stanje na moru, ne protiveći se te obala čitavog zaljeva treba pripadati samo jednoj državi. Ovako nedovoljno objašnjeni kriteriji, koji su podložni različitim tumačenjima, otežavaju rasplet situacije. Kada se govori kako država mora dulje vremena imati suverenost nad određenim vodama, prirodno se nameće pitanje konkretne definicije *duljeg vremena* (Turkalj, 2002). Poznato je kako su i Hrvatska i Slovenija u isto vrijeme proglasile neovisnost i za to kratko vrijeme teško da je ijedna uspjela ispuniti prvi kriterij efektivnog i kontinuiranog ostvarenja vlasti nad zaljevom kroz duže vrijeme. Republika Slovenija, pak, smatra da je potrebno promatrati vrijeme i prije neovisnosti. U tom slučaju, nezahvalno je govoriti o isključivo slovenskoj suverenosti, s obzirom da je suverenu vlast imala Jugoslavija, a razgraničenje na moru između republika nije nikad izvršeno (Degan, 1995), iako se u praksi znalo da nadležnost Slovenije i Hrvatske seže do sredine Savudrijske vale (Turkalj, 2002).

Drugi po redu uvjet kojeg država treba ispuniti je postavljanje zahtjeva. Republika Slovenija je to učinila 1993. godine kada je donesen Memorandum i kada je Hrvatsku upoznala s njim. Treći dio koji treba biti ostvaren da bi neki zaljev imao historijski naslov je izostanak prigovora drugih država. S obzirom da je Hrvatska javno istupila protiv slovenskih težnji za potpunom vlašću na području Savudrijske vale, očigledno je da ni taj uvjet nije ostvaren. Ranije je već navedeno kako četvrti segment, koji govori o suverenosti samo jedne države nad zaljevom, također nije ispunjen (Turkalj, 2002).

6.1.2.2. Posebne okolnosti

Kada se govori o posebnim okolnostima, važno je naglasiti kako pozivanjem na njih ne znači odreći se metode crte sredine u potpunosti. Tu se prvenstveno misli na prekranje same granice, a nikako na njezino potpuno ukidanje i prepuštanje čitavog zaljeva, s obzirom da se niti jednoj obalnoj državi ne smije oduzeti pravo na teritorijalno more, o čemu je već

ranije bilo govora u članku 2. Konvencije o pravu mora. Ukoliko bi do toga došlo, slobodno bi se takav čin mogao smatrati kao teritorijalna pretenzija (Tomaić, 2011).

Ponovno se javlja problem nepreciznog definiranja *posebnih okolnosti*. Nešto konkretnije odrednice pronalaze se u pripremnim radovima Komisije za međunarodno pravo na režimu teritorijalnog mora. Ondje se pod *posebnim okolnostima* smatraju navigacijska i ribolovna prava, koja mogu utjecati na pomicanje crte sredine. Slovenija se ovdje, opravdavajući svoje težnje i objašnjavajući *posebne okolnosti*, koristila tvrdnjama da bi za nju, takav rasplet događaja, u kojem joj ne bi pripao cijeli zaljev, bio *nepravedno i beživotno rješenje*. Osim toga, ističe kako je sporni zaljev bio u stoljetnoj uporabi slovenskog življa koje je bilo naseljeno isključivo na piranskoj obali. Na samom kraju, Slovenija naglašava kako joj je zaljev od životne važnosti, jer pridonosi posjedovanju količine prirodnih izvora koje su nužne za *preživljavanje slovenskog naroda*. Tu se prvenstveno misli na ulov ribe. Zanimajući činjenicu da je riba po svojoj prirodi životinja koja migrira i ne zadržava se samo na jednom mjestu (u ovom slučaju u samo jednom dijelu zaljeva) i dalje slovenski zahtjev za cjelovitom suverenosti na području Savudrijske vale nije održiv. Navedeno proizlazi iz Sporazuma o pograničnom prometu i suradnji kojeg su sklopile Slovenija i Hrvatska prema kojem je Slovincima dopušteno ribarenje, ne samo na području cijelog zaljeva, nego i u širem prostoru izvan njega (Turkalj, 2002).

U već spomenutom Memorandumu iz 1993. godine, Slovenija se zalaže za načelo *uti possidetis iuris* kao najbolju opciju za razgraničenje između Hrvatske i Slovenije. Navedeno načelo govori o uređenju državnih granica nakon njihova osamostaljenja. Kao granica država uzima se upravna granica koja je postojala između nekadašnjih upravnih jedinica u trenutku kada su one postigle neovisnost (Ibler, 1987). Navedeno se zapravo odnosi samo na kopnenu granicu, s obzirom da se u Memorandumu navodi kako administrativna granica između republike SFRJ na moru nikad nije postojala, već da ju tek treba odrediti. Iz toga proizlazi kako je u ovom slučaju nemoguće primijeniti načelo *uti possidetis iuris*, jer nije ostvarivo stvoriti državne granice na temelju granica koje nikada konkretno nisu postojale (Rudolf, Kardum, 2010).

Sljedeći argument kojeg Republika Slovenija koristi za dokazivanje *posebnih okolnosti* je nepovoljan geografski položaj o kojem ima govora u ranije spomenutom Memorandumu iz 1993. godine. Tu se Slovenija oslanja na članak 12. Konvencije o teritorijalnom moru i vanjskom morskom pojasu iz 1958. godine. Smatra da ispunjava kriterij geografsko-zakinutih država koje zbog nepovoljnog položaja nemaju mogućnost proglašenja

isključivog ekonomskog pojasa (Ibler, 2012). Očito je da Slovenija ispunjava navedene odredbe, no isto tako ni Hrvatskoj ne bi bilo teško dokazati isto. Uzevši u obzir da je Jadransko more, kao i Sredozemno, zatvoreno odnosno poluzatvoreno more, isključivi gospodarski pojas može se proglasiti samo u ograničenim dimenzijama. Konvencija iz 1982. kaže da države s nepovoljnim geografskim položajem mogu u određenim količinama iskorištavati dio isključivog gospodarskog pojasa država iste regije. No, i dalje nigdje nema govora o mogućnosti modificiranja državnih granica na temelju navedenog (Turkalj, 2002). Slovenija je svoj isključivi gospodarski pojas proglasila još 2006. godine (Gržetić i dr., 2010), dok je u Hrvatskoj Sabor tek 18. prosinca 2020. godine podržao odluku o proglašenju hrvatskog isključivog gospodarskog pojasa što će biti i formalno nakon trilateralnog sastanka između Hrvatske, Slovenije i Italije početkom 2021. godine (URL 3).

Nepovoljnim geografskim položajem Slovenija je opravdavala i ideju o koridoru do otvorenog mora. Takvu ideju nemoguće je temeljiti na međunarodnom pravu i konvencijskim odlukama, s obzirom da ne postoji pravilo iz kojeg bi mogla izvući zaključak koji joj ide na korist. Stoga je izgledno da Slovenija svoje zahtjeve bazira na međunarodnoj praksi. Tu se prvenstveno misli na dva primjera koridora. Prvi je onaj u Sredozemlju, između Monaka i Francuske, koji je rezultat posebnih odnosa između država. Koridor je nastao kao izraz dobre volje Francuske koji nije bio uvjetovan pravilima međunarodnog prava u kojima nema govora o ovakvoj vrsti koridora i kao takav nije mjerodavan za slovenske težnje. Drugi koridor nastao je odlukom Arbitražnog suda o razgraničenju morskog područja između Kanade i Francuske. Važno je naglasiti da se ovaj koridor ne nalazi u teritorijalnom moru, nego u isključivom gospodarskom pojasu, što znači da se razgraničenje provodi na temelju posve drukčijih pravila (Turkalj, 2002).

Proučavajući i uspoređujući dva netom opisana slučaja sa slovenskim zahtjevima, vidljivo je kako su oba koridora stvorena ispred obale država korisnica. U slovenskom slučaju, koridor ne bi postojao ispred slovenske obale, nego ispred obale susjedne države, odnosno Hrvatske. Hrvatska bi, u takvom raspletu situacije, u svom posjedu imala teritorijalno more u obliku enklave koje bi bilo okruženo slovenskim koridorom i talijanskim teritorijalnim morem te ne bi imalo nikakvog dodira sa samom obalom Hrvatske. Ranije spomenut članak 2. Konvencije o pravu mora upravo naglašava kako se prava uspostavljena na kopnu protežu na morski prostor, što je u izravnoj suprotnosti s ovakvom slovenskom idejom, čak i ako se zanemari činjenica da bi ovakva enklava bila presedan u međunarodnom pravu. Potrebno je još napomenuti, kako za razliku od Monaka i Francuske, Hrvatska i

Slovenija nemaju nikakve *posebne veze* koje bi obvezale Hrvatsku na bilo kakve ustupke prema Sloveniji glede razgraničenja na moru (Turkalj, 2002). Na temelju navedenog, lako je izvesti zaključak kako slovenske težnje za uspostavom koridora preko hrvatskih voda, radi potrebe zadovoljavanja životno važnih potreba slovenskog naroda, nisu održive, nemaju svrhu u pogledu gospodarske opstojnosti i nemaju temelje u međunarodnom pravu (Tomaić, 2011).

6.1.2.3.Pravičnost

Kad se govori o slovenskim granicama na moru izvan Savudrijske vale, Slovenija se poziva na načelo pravičnosti koje interpretira povlačenjem slovenske granice tako da se njezino teritorijalno more dotiče s otvorenim morem (Turkalj, 2002). Pod načelom pravičnosti podrazumijeva se pravilna primjena prava koje se u konačnici mora provjeriti testom proporcionalnosti izračunavanjem omjera dodijeljenog prostora na moru svakoj državi proporcionalno dužini obala samih država (Tomaić, 2011). Slovenija u Memorandumu iz 1993. godine, o kojem će nešto više riječi biti kasnije, naglašava da će se zauzimati za *pravedno rješenje* za obje strane, a u istom dokumentu na drugom mjestu odbacuje ekvidistancu kao moguće rješenje spora naglašavajući kako bi takav ishod bio nepravedan za Sloveniju. Pravičnost ovdje označava ispravnu primjenu prava koje se razlikuje u slučajevima kada se primjenjuje na razgraničenje teritorijalnog mora i kada se odnosi na utvrđivanje granice epikontinentalnog i isključivog gospodarskog pojasa. Prilikom određivanja točne granične linije isključivog gospodarskog pojasa, kao i epikontinentalnog pojasa, promatra se puno šira slika okolnosti, nego kad se razgraničava teritorijalno more. Tako se prilikom razgraničenja teritorijalnog mora promatraju posebne okolnosti, ukoliko postoje, i tek tada se može granica pomaknuti sa sredine, dok se kod epikontinentalnog i isključivog gospodarskog pojasa u obzir uzimaju sve okolnosti koje su na bilo koji način relevantne za rješenje (Turkalj, 2002).

6.2.Razgraničenje na području rijeke Dragonje

Osim na prostoru teritorijalnog mora, Hrvatska sa Slovenijom ima problem i što se tiče kopnene granice na istarskom poluotoku. Radi se o području rijeke Dragonje kao poplavne rijeke koja je uslijed toga u nekoliko navrata regulirana ljudskom rukom. Intervencijom nakon Drugog svjetskog rata, prokopan je Kanal svetog Odorika koji je postao glavnim tokom rijeke

i koji se često počeo nazivati i smatrati Dragonjom. S obzirom na takvu promjenu smjera glavnine vode iz Dragonje u Kanal svetog Odorika, o čemu je više govora bilo u dijelu rada koji govori o geografskim karakteristikama spornog područja Istre, Slovenci smatraju da granica više ne prati takozvanu *Staru Dragonju*, nego je premještena na Kanal čime bi Hrvatska izgubila 290 hektara površine između Dragonje i Kanala svetog Odorika. Međunarodno pravo, u tom pogledu, jasno naglašava kako prilikom nagle promjene toka rijeke, granica i dalje ostaje u njenom starom koritu.⁶ Iz toga je vidljivo kako su slovenski zahtjevi neutemeljeni u međunarodnom pravu i da granica Hrvatske i Slovenije treba biti utvrđena na starom toku rijeke Dragonje, unatoč regulaciji kojoj je podvrgnuta (Tomaić, Altić, 2013).

Slovenija danas pokušava dokazati da je njezina granica s Hrvatskom čak južnije od Kanala svetog Odorika koristeći se kartama starih katastarskih općina. Ni ova tvrdnja nije utemeljena na međunarodnom pravu prema kojemu granice katastarskih općina mogu biti isključivo dopunski kriterij prilikom određivanja granica na kopnu. U većini slučajeva te granice katastarskih općina poklapaju se s granicama samih država, no ponekad dođe do nepodudaranja. U takvim situacijama primat imaju republičke granice, a u slučaju Hrvatske i Slovenije, nakon osamostaljenja su to državne granice. S obzirom da je prostor južno od rijeke Dragonje od 1944. pod hrvatskom upravom, vidljivo je kako ni ova slovenska težnja nema težinu niti osnovu u međunarodnom pravu (Tomaić, Altić, 2013).

Čak kad bi se zanemarilo prvenstvo državnih granica u usporedbi s onim katastarskim, Slovenija ponovno ne bi uspjela ostvariti zahtjeve koje postavlja pred Hrvatsku. Slovenija se oslanja na katastarske općine iz vremena Habsburške Monarhije koje su vrijedile 1945. godine, budući da u međuvremenu nije bilo nove katastarske izmjere. Slovenci se čak ponekad znaju pozivati i na granice poreznog kotara, naglašavajući pripadnost općina Savudrija i Kaštel Poreznom kotaru Piran. Tvrdnja da je 1945. godine katastarska općina Piran pod sobom imala sela Škrilje, Bužin i Veli Malin je točna, no taj se prostor administrativno nalazio u posjedu Hrvatske. Nepodudaranje katastarske i administrativne granice odraz je stanja iz vremena prve katastarske izmjere, koja je bila 1818./1819. godine, kada na spornom području još nije ni bilo granice. Katastarska granica tu ostaje sve do 1954. godine kada je nakon utvrđivanja granica republika bilo potrebno urediti i katastarske granice. Tako je južni dio katastarske općine Piran pripao Hrvatskoj i time dolazi do stvaranja nove

⁶Na isti je način ustanovljena granica Austrije i Slovenije na Muri i Dravi crtom sredine, neovisno o kasnijim promjenama toka rijeke (Tomaić, Altić, 2013).

katastarske općine Piran III koja se proteže od katastarske općine Kaštel pa sve do Kanala svetog Odorika. Situaciju otežava što se danas ne mogu pronaći dokumenti koji govore o samom osnivanju katastarske općine Piran III ili o promjeni granica k.o. Kaštel i k.o. Piran čime bi se dokazalo postojanje k.o. Piran III. No, prilikom katastarske izmjere k.o. Piran, geodetska služba dokumente⁷ vezane za prostor južno od Kanala svetog Odorika predaje katastru u Bujama što potvrđuje postojanje k.o. Piran III, kao i naknadni dokumenti iz kojih je vidljivo da katastar u Bujama vodi operat za k.o. Piran III. Također, službena pregledna karta katastarskih općina pokazuje stanje kakvo je bilo nakon 1954. godine (Tomaić, Altić, 2013).

⁷Između ostalog, predana je i kopija katastarskog plana što pokazuje slovensko nepoštivanje hrvatske vlasti nad spornim područjem (Tomaić, Altić, 2013).

7. Hrvatsko-slovenski pregovori o razgraničenju

Pregovori između Republike Hrvatske i Republike Slovenije započeli su netom nakon osamostaljenja dviju država 1991. godine (Slika 5.). Prvih godina samostalnog postojanja, Hrvatska je bila usmjerena na ratna zbivanja kao cijenu samostalnosti koju je morala platiti, stoga nije previše vremena i snage posvećivala spornom graničnom pitanju. Po završetku rata, intenziviraju se pregovori oko hrvatsko-slovenske granične linije, da bi vrhunac doživjeli *Sporazumom o arbitraži* kada je rješenje bilo gotovo vidljivo, no zbog neočekivanih zbivanja koja su poremetile plan da se spor okonča u što kraćem vremenu, pregovori između dviju država traju i danas (Tomaić, 2011).

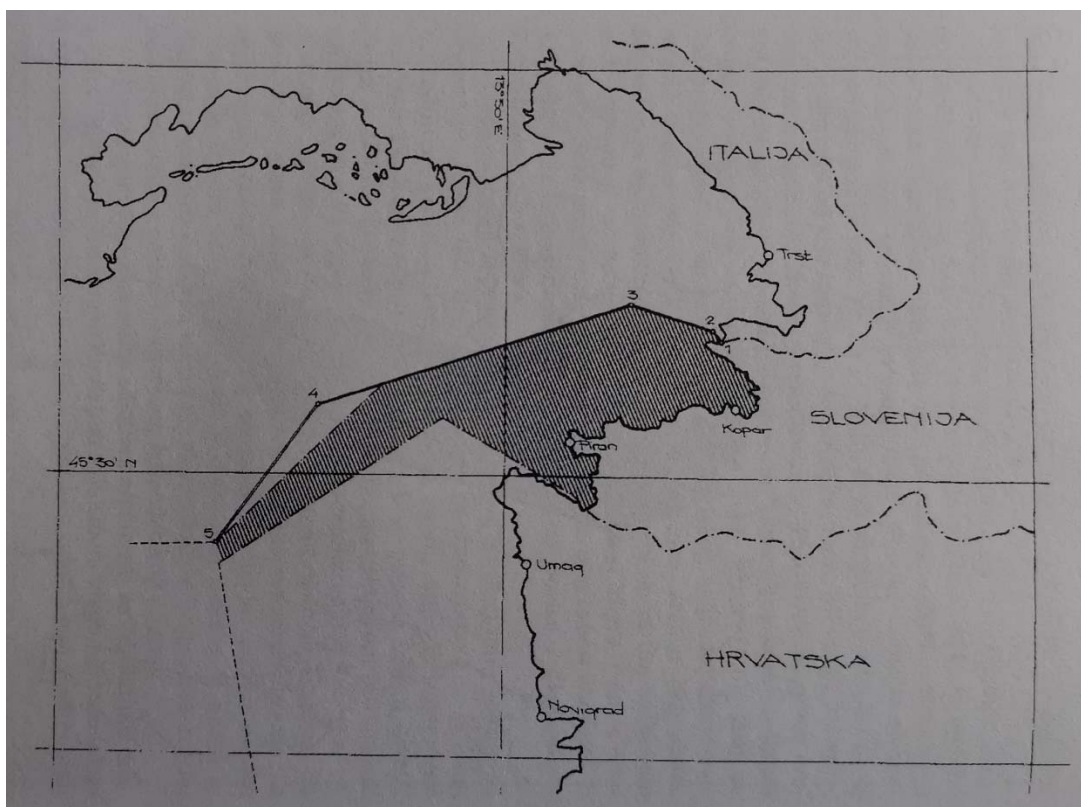
Slika 5. Hrvatska u sastavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije prije raspada

Vezano za razgraničenje na rijeci Dragonji, osnovni je problem stav Slovenaca da hrvatsko-slovenska granica bude na Kanalu sv. Odorika pa čak i južnije od njega, dok Hrvatska smatra da bi granica trebala biti na rijeci Dragonji (Slika 6.). Naime, granica na rijeci Dragonji uspostavljena je još 1944. godine, no zbog čestih poplava dolazilo je do regulacija na njoj pa je prokopan Kanal svetog Odorika. S vremenom je Kanal preuzeo većinu vode od stare Dragonje tako da se od 1954. godine počeo smatrati graničnom linijom između Hrvatske i Slovenije. Kada bi slovenski zahtjevi bili prihvaćeni, Hrvatska bi osim površine s naseljima u spornom području, izgubila i ondašnje stanovništvo, a granica na kopnu bi utjecala i na povlačenje granice na moru, što bi ponovno bilo na štetu Hrvatske (Tomaić, Altić, 2013).

Slika 6. Prikaz spornog područja ušća Dragonje

Kako je ranije navedeno, osim granice na rijeci Dragonji, hrvatski i slovenski stavovi se razilaze i kada je u pitanju razgraničenje teritorijalnih mora. Slovenija traži za sebe cijelu Savudrijsku valu i koridor do otvorenog mora (Slika 7.) (Tomaić, Altić, 2013). Prvi puta je te stavove iznijela 1993. godine *Memorandumom o Piranskom zaljevu*, o kojemu će nešto više govora biti kasnije (Turkalj, 2002). Hrvatska smatra da granica u Savudrijskoj vali treba ići od utoka prave Dragonje u more pa crtom sredine sve do dodira hrvatskog i slovenskog teritorijalnog mora s talijanskim (Slika 8.). Govoreći o spoju Slovenije s otvorenim morem, Hrvatska se protivi takvom rješenju spora, ali je omogućila Sloveniji *Memorandumom o suglasnosti* iz 2000. godine slobodan izlaz na otvoreno more, kao i neometanu plovidbu njezinim brodovima kroz hrvatsko teritorijalno more (Gržetić i dr., 2010).

Slika 7. Razgraničenje na moru prema slovenskim zahtjevima kojim Slovenija dobiva cijelu Savudrijsku valu i koridor na otvoreno more (Turkalj, 2002: 102)

Slika 8. Razgraničenje na moru prema hrvatskim stajalištima (Gržetić i dr., 2010: 38)

7.1. Od osamostaljenja do Memoranduma o Piranskom zaljevu iz 1993.

S obzirom na to da su u zadnjim desetljećima 20. stoljeća domino efektom počeli padati komunistički režimi, slična je sudbina zahvatila i Jugoslaviju. Država sastavljena od više naroda, smrt vođe Josipa Broza Tita, velikosrpska ideja koja je sve više jačala i uzimala maha, kao i gospodarska neodrživost socijalizma kao sustava uopće – krah Jugoslavije bio je očekivan. Upitan je bio samo trenutak. Netrpeljivosti su konstantno jačale pa dolazi do napuštanja većeg dijela nesrpskih komunista 14. izvanrednog kongresa Saveza komunista Jugoslavije. Nesuglasice s vodstvom države i Jugoslavenske narodne armije se nastavljaju i sve su snažnije, kao i demokratski pokreti Hrvatske i Slovenije. Stoga ubrzo dolazi do pojave višestranačja te se provode prvi takvi izbori na kojima komunisti gube vlast. Hrvatska i Slovenija 25. lipnja 1991. konačno proglašavaju neovisnost (Tomaić, 2011).

7.1.1. Razdoblje neposredno nakon osamostaljenja Hrvatske i Slovenije

Prilikom osamostaljenja, obje su države prihvatile stanje na granicama kakvo je bilo netom prije raspada SFRJ-a. Preuzele su na sebe obveze koje stoje u Deklaracijama neovisnosti, kako hrvatskoj, tako i slovenskoj, u kojima izričito piše da novonastale države nemaju nikakvih teritorijalnih sporova sa svojim graničnim susjedima. To je ujedno bio i uvjet za priznanje od strane Europske unije i njezinih članica. Tako raspadom Jugoslavije, prema Mišljenju br. 3 od 11. siječnja 1992. godine Arbitražne komisije u okviru Mirovne konferencije o Jugoslaviji (tzv. „Badinterova komisija“) (Rudolf, Kardum, 2010), nekadašnje republičke granice na kopnu sada postaju državne. Što se tiče morskih granica, one u Jugoslaviji nikada nisu bile formalno određene pa su nakon raspada SFRJ-a nastale četiri nove države s izlazom na more (Hrvatska, Slovenija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora) među kojima je tek trebalo utvrditi morske granice (Gržetić i dr., 2010).

Slovenija i Hrvatska su pregovore o granici započele netom nakon osamostaljenja, no Hrvatska je u razdoblju do 1995. godine uglavnom bila usredotočena na ratna zbivanja koja su se događala na njezinom teritoriju uslijed velikosrpske agresije i koja su imala primat nad problemom definiranja crte razgraničenja sa Slovenijom. Slovenija je tu bila u boljem položaju, s obzirom da je ondje rat trajao neusporedivo kraće nego što je trajao na hrvatskom teritoriju. Unatoč tome, sastanci hrvatskih i slovenskih predstavnika odvijali su se i tijekom ratnog razdoblja pa je uspješno postignut dogovor o suradnji dviju država, kao i dogovor o rješavanju pitanja granice (Tomaić, 2011).

Prvi važni dokument za postizanje dogovora o razgraničenju između Hrvatske i Slovenije bio je *Nacrt sporazuma o zajedničkoj granici* kojeg je Slovenija predala Hrvatskoj u Ljubljani 29. listopada 1991. godine. U njemu stoji da granica između dviju zemalja prati donji tok rijeke Dragonje, odnosno ide Kanalom svetog Odorika, i nastavlja se dalje sredinom Savudrijske vale sve do talijanske granice (Tomaić, 2011). Hrvatska je, stoga, 17. siječnja 1992. godine odredila radnu skupinu koja ima zadaću utvrditi stvarno stanje na terenu, odnosno na prostoru Savudrijske vale (Turkalj, 2002).

Već 27. ožujka 1992. u glavnom gradu Hrvatske, Slovenija uručuje hrvatskoj strani novi *Nacrt sporazuma o granici*. Novi je nacrt podrazumijevao da granica ide južno od rijeke Dragonje. Na taj bi način Sloveniji pripala sela Mlini, Škudelini, Bužin i Škrilje. Iste godine u srpnju, Hrvatska je Sloveniji predala *Prijedlog sporazuma o granici* kojim daje prijedlog da granična linija bude stari, sada zatrpani tok Dragonje (Kanal sv. Jeronima), odnosno granica

koju je naslijedila 1954. godine, nakon što je došlo do podjele Slobodnog teritorija Trsta (Turkalj, 2002).

7.1.2. Memorandum o Piranskom zaljevu

Dana 7. travnja 1993. godine slovenski parlament donosi *Memorandum o Piranskom zaljevu*. Činjenica da je spomenuti dokument donijelo najviše zakonodavno tijelo novonastale slovenske države pokazuje njegovu važnost. Na samom početku Memoranduma iz 1993. godine, Slovenija naglašava kako morska granica Slovenije i Hrvatske nikada nije bila određena i da ju je potrebno tek definirati. Dalje naglašava svoje težnje za očuvanjem cjelovitosti Savudrijske vale pod vlastitim suverenitetom. To bi značilo da bi hrvatska obala u tom dijelu Istre bila okružena slovenskom granicom na moru (Slika 9.). Osim toga, Slovenija se zalaže i za izlaz na otvoreno more. U dokumentu se poziva na uvažavanje *historijskog naslova i drugih posebnih okolnosti* (Turkalj, 2002).

Slika 9. Razgraničenje Hrvatske i Slovenije prema prijedlogu Memoranduma o Piranskom zaljevu, prema kojemu je čitav prostor Savudrijske vale slovensko teritorijalno more (Gržetić i dr., 2010: 40)

Kada se govori o posebnim okolnostima slovenska se strana poziva na uporabu načela *uti possidetis* po kojem Sloveniji pripada cijela Savudrijska vala, jer smatra da je imala jurisdikciju za vrijeme SFRJ-a na području čitavog zaljeva, da se brinula za floru i faunu ondje, da je prostor kao *nedjeljiva cjelina* pripadao piranskoj općini i da ga je isključivo koristilo ondašnje stanovništvo. Osim toga, u Memorandumu se naglašava i kako bi nedozvoljavanje Sloveniji da u svoj sastav uključi cijeli zaljev bilo „nepravedno i beživotno rješenje“. Nadalje, glede posebnih okolnosti oslanja se na činjenicu da pripada skupini geografski zakinutih država i da zabranom prolaska Sloveniji do otvorenog mora, dolazi izravno do ugrožavanja slovenskog naroda, s obzirom da se radi „o životnom pitanju stjecanja dovoljnih količina prirodnih izvora za preživljavanje. Slovenija se tu poziva i na načelo pravednosti“ kako bi postigla da se njezino teritorijalno more bar na uskom dijelu dodiruje s otvorenim morem (Turkalj, 2002).

7.1.3. Razdoblje nakon Memoranduma

Hrvatska se u razdoblju od proglašenja svoje samostalnosti do 1993. godine zalagala da granica između dvije države ide od sredine utoka prave Dragonje u Savudrijsku valu pa do granice hrvatskih i slovenskih teritorijalnih mora s teritorijalnim morem Talijanske Republike (Gržetić i dr., 2010). S obzirom na ovakve hrvatske stavove glede granice, očekivano je da Hrvatska nije prihvaćala slovenske zahtjeve postavljene u Memorandumu iz 1993. godine. Ipak, Hrvatska 25. svibnja iste godine predlaže da granica ide rijekom Dragonjom i Kanalom svetog Odorika, a na moru sredinom Savudrijske vale (Tomaić, Altić, 2013), a isto je potvrdila i Vlada Republike Hrvatske 18. studenog 1993. godine (Turkalj, 2002).

U travnju 1994. godine ekspertna grupa Državne komisije za granice donosi mišljenje da su sve opcije glede usuglašavanja hrvatskih i slovenskih stavova o granici iscrpljene. U Ljubljani je 18. srpnja 1997. godine postignut *Sporazum između Republike Hrvatske i Republike Slovenije o pograničnom prometu i suradnji* (SOPS), a potpisali su ga ministri vanjskih poslova Mate Granić s hrvatske i Zoran Thaler sa slovenske strane (Gržetić i dr., 2010). Njime je dana mogućnost slovenskim ribarima da slobodno ribare u hrvatskom teritorijalnom moru sve do 45°10' sjeverne geografske širine, odnosno u prostoru koji obuhvaća četverostruku površinu mora u usporedbi s cjelokupnim teritorijalnim morem Slovenije (Tomaić, Altić, 2013). Na taj je način Sloveniji osigurano *preživljavanje slovenske*

nacije, kako traži u Memorandumu iz 1993., a njezinim ribarima dopušteno ribarenje u ogromnom području i izvan samog Piranskog zaljeva (Tomaić, 2011). Slovenija je navedeni Sporazum ratificirala tek 2001. godine, no on je od tada na snazi sve do danas. Međutim, Republika Slovenija svojim ulaskom u Europsku uniju 2004. godine odlučila je otkazati odredbe o ribolovu (Tomaić, Altić, 2013).

Zastupnički dom Hrvatskog sabora je 26. ožujka 1999. godine prihvatio *Deklaraciju o stanju međudržavnih odnosa Hrvatske i Slovenije* (Gržetić i dr., 2010). Deklaracijom se ističe značaj *Sporazuma o pograničnom prometu i suradnji* te se zahtijeva da se prilikom određivanja granice između hrvatskog i slovenskog teritorija primijeni crta sredine kao najprimjerenije i trajno rješenje. U međuvremenu, dok se konačni dogovor ne postigne, crta sredine, kao metoda razgraničenja, bi trebala biti i privremeno rješenje spora (Turkalj, 2002).

Hrvatska i Slovenija su iste godine dogovorile da će problem pograničnog spora pokušati riješiti posredovanjem treće strane. Stoga su se 15. svibnja 1999. godine predstavnici dviju zemalja sastali u Washingtonu s W. Perryjem, bivšim ministrom obrane Sjedinjenih Američkih Država. Njemu su i slovenska i hrvatska strana iznijele svoja stajališta i svoje zahtjeve te je ministar posjetio glavne gradove dviju država, kao i prostor Savudrijske vale (Turkalj, 2002). Međutim, nakon što je saslušao obje strane i obišao teren, uvidio je veliku kontradiktornost stavova dviju strana te, priznavši kako nema dovoljno znanja s područja međunarodnog prava da bi pomogao u rješavanju pograničnog spora, povukao se i odustao od pružanja usluga (Rudolf, Kardum, 2010).

Naredne godine 20. lipnja potpisana su u Anconi dva trilateralna memoranduma. Prvi je bio *Memorandum o suglasnosti* kojeg su sklopile Vlada Republike Hrvatske, Vlada Republike Slovenije i Vlada Republike Italije. U njemu se govori o uspostavi zajedničkog sustava pravaca plovidbe, kao i sustava kojim su usmjerene i odijeljene plovidbe u sjevernom dijelu sjevernog Jadranskog mora (Turkalj, 2002). Sustav koji je opisan u navedenom Memorandumu ispostavio se kao najbolje moguće rješenje za pravac plovidbe tako da brodovi koji ulaze u Tršćanski i Koparski zaljev prolaze kroz teritorijalno more Hrvatske, a brodovi koji izlaze iz Tršćanskog i Koparskog zaljeva teritorijalnim morem Italije. Ovakav sustav na snazi je i danas, tako da Slovenija ima slobodan izlaz na otvoreno more, a njezini brodovi, kao i brodovi svih drugih država, imaju potpuno pravo neškodljivog prolaska teritorijalnim morem, kako Hrvatske, tako i Italije (Gržetić i dr., 2010). Drugi *Memorandum o*

suglasnosti između Vlada istih republika potpisan je isti dan te se uglavnom fokusira na jadranski promet, odnosno govori o obveznom javljanju brodova na Jadranu⁸ (Turkalj, 2002).

7.2. Sporazum Drnovšek-Račan i razdoblje nakon *Sporazuma*

Nakon gotovo jednog desetljeća konstantnih pregovora i pokušaja rješavanja nesuglasica između Hrvatske i Slovenije glede graničnog spora, neke naznake mogućeg raspleta čitave situacije počele su se javljati početkom novog tisućljeća. Tada je na hrvatskoj političkoj sceni glavnu riječ vodio SDP na čelu s Ivicom Račanom. Hrvatska je u tom razdoblju nastavila pregovarati sa slovenskom stranom glede granice i u toj silnoj želji za što jasnijim otvaranjem i povezivanjem sa Središnjom i Zapadnom Europom, povukla krivi potez kojim je umalo izgubila dio vlastitog teritorija u korist Slovenije.

7.2.1. Sporazum Drnovšek-Račan

U ljeto 2001. godine predsjednici vlada dviju država obavijestili su širu javnost kako je dogovor o razgraničenju napokon postignut. Parafirali⁹ su nacrt ugovora koji je poznatiji pod nazivom *Sporazum Drnovšek-Račan* po hrvatskom premijeru Ivicu Račanu i slovenskom premijeru Janezu Drnovšku. Važno je naglasiti kako parafirati tekst ne podrazumijeva da su na taj način pregovarači pristali biti vezani ugovorom. Tako da parafirani tekst nacrta ugovora nema pravnu težinu (Gržetić i dr., 2010).

U nacrtu ugovora napustilo se načelo crte sredine. Slovenija na taj način dobiva 13,3 km² mora i podmorja u prostoru Savudrijske vale i izvan nje, sve do talijanske granice, tako da je granica u Savudrijskoj vali išla bliže hrvatskoj obali, a na izlazu iz zaljeva granična linija se lomi i pada na hrvatsku stranu (Slika 10.). Da je Republika Hrvatska odlučila prihvatiti ovakav nacrt ugovora, morala bi prepustiti dio hrvatskog teritorija, odnosno

⁸Datumi Memoranduma potpisanih u Anconi razičito su navedeni kod Turkalja (2002) i u radu Gržetić, Barić Punda, Filipović (2010). Dok Turkalj navodi da su potpisani 20. svibnja 2000. godine, navedeni autori tvrde da se radi o 19. svibnju.

⁹*Parafirati tekst* znači da je poslije zajedničkog usklađivanja istog potvrđeno i posvjedočeno da je ono napisano vjerodostojno i da odgovara zahtjevima stranaka koje pregovaraju. Još se naziva i *autentifikacija teksta* (Gržetić i dr., 2010).

hrvatskog teritorijalnog mora površine od 46, 4 km² koji bi u tom slučaju ostao u području slovenskog *koridora* otvorenog mora u prostoru teritorijalnog mora Hrvatske. Uz samu granicu s Republikom Italijom ostao bi *trokut* teritorijalnog mora Hrvatske površine 7 km² koji ne bi imao nikakvog dodira s kopnom. Takav primjer razgraničenja na moru ne postoji nigdje drugdje u svijetu, stoga bi ovo bio presedan u praksi međunarodnog prava. Da je došlo do takvog raspjeta događaja, Hrvatska bi sveukupno izgubila čak 166 km² mora i podmorja (Gržetić i dr., 2010), od čega bi čak 80 posto Savudrijske vale pripao Sloveniji (Vuk, 2018).

Slika 10. Prijedlog razgraničenja prema Sporazumu Drnovšek-Račan (Gržetić i dr., 2010: 50)

Komisija za međunarodne odnose Slovenskog parlamenta potvrdila je *Sporazum Drnovšek-Račan*, dok Odbor za vanjsku politiku Hrvatske nije htio prihvatiti Sporazum bez da ga prvo ne potvrdi Hrvatski sabor (Vuk, 2018). Nacrt ugovora nije naišao na odobrenje u hrvatskoj javnosti, već su ga Hrvati oštro osudili i prosvjedovali protiv takvog rješenja pograničnog spora sa Slovenijom (Gržetić i dr., 2010). Sporazum su ubrzo, točnije već 2002. godine (Tomaić, Altić, 2013), odbacili i Vlada i Sabor Republike Hrvatske smatrajući ga nestručno sastavljenim i štetnim za hrvatske interese (Degan, 2019). Spomenuti sporazum je uvelike naštetio hrvatskim interesima i otežao hrvatsku poziciju u pregovorima sa Slovenijom oko pitanja pograničnog spora. Slovenija, unatoč činjenici da Hrvatski sabor nikada nije ratificirao nacrt ugovora, smatra da je on pravovaljan i da ga se kao takvog trebalo primijeniti u praksi (Tomaić, Altić, 2013).

Glede sigurnosti plovidbe na moru, potrebno je proučiti i proanalizirati odnos između ranije spomenutog *Memoranduma o suglasnosti između Vlada Republike Hrvatske, Vlade Talijanske Republike i Vlade Republike Slovenije o uspostavi zajedničkog sustava plovidbenih pravaca i sustava usmjerene i odijeljene plovidbe u sjevernom dijelu sjevernog Jadrana* iz 2000. godine potpisanog u Anconi i nacrtu ugovora Drnovšek-Račan iz 2001. godine. Memorandum koji je donesen 2000. godine onemogućuje ugovor dvojice premijera iz 2001., jer plovidbena ruta isplovljavanja iz luke Kopar ne može ni u kojem slučaju ići preko teritorijalnog mora Hrvatske. Na taj su način Memorandum i nacrt ugovora oprečni jedan drugome, što dovodi do zaključka kako su slovenski stručnjaci bili nesuglasni oko rješenja. *Memorandum o suglasnosti* iz 2000. godine pokazao se kao najbolje moguće rješenje za plovidbeni pravac čime Slovenija ima slobodan izlaz na otvoreno more, a svi brodovi, uključujući i slovenske, imaju pravo neškodljivog prolaska teritorijalnim morima Hrvatske i Italije. No, Slovenija je i dalje nastavljala sa zahtjevima za izlaz do otvorenog mora preko teritorijalnog mora Republike Hrvatske smatrajući kako ima potpuno pravo na to i nadajući se kako će Hrvatska jednom morati popustiti njezinim težnjama (Gržetić i dr., 2010).

7.2.2. Razdoblje nakon *Sporazuma*

Slovenija je svojim daljnjim jednostranim aktima iz 2005. i 2006. godine, prekršila odredbe koje stoje u nacrtu sporazuma Drnovšek-Račan. Naime, nakon što je Hrvatski sabor 3. listopada 2003. godine donio odluku o proglašenju Zaštićenog ekološkog-ribolovnog

pojasa¹⁰ (Slika 11.), Slovenija je odlučila gotovo na isti datum dvije godine kasnije 4. listopada 2005. proglasiti slovensku ekološku zonu i epikontinentalni pojas koji se protežu preko teritorijalnog mora Hrvatske i na prostoru ranije proglašenog hrvatskog ZERP-a, odnosno počinju ispred hrvatskog dijela istarske obale i udaljeni su od slovenske obale 15,55 milje. Kao razlog za proglašenje zaštićene ekološke zone i epikontinentalnog pojasa Slovenija navodi hrvatsko proglašenje ZERP-a i tada možebitno proglašenje ekološke zone Talijanske Republike¹¹(Tomaić, Altić, 2013).

¹⁰Skraćeno *ZERP*.

¹¹Italija je 8. veljače 2006. godine donijela *Zakon o zaštićenoj ekološkoj zoni* (Tomaić, Altić, 2013).

Slika 11. ZERP Republike Hrvatske u sjevernom dijelu Jadranskog mora (Gržetić i dr., 2010: 52)

Slovenija je ovaj svoj postupak opravdavala tvrdnjom da je nakon osamostaljenja i raspada Jugoslavije zadržala pravo na teritorijalni izlaz na otvoreno more i samim time smatra da ima mogućnost proglasiti epikontinentalni pojas (Gržetić i dr., 2010). Takve granice su navodno trebale biti samo privremene (Degan, 2019). Iznesena tvrdnja, s obzirom da nijedna republika bivše SFRJ nije imala nikakav poseban izlaz do otvorenog mora uključujući i Sloveniju, nema nikakve pravne temelje i ne može se smatrati validnom. Teritorijalno more

Republike Slovenije okruženo je morima Hrvatske i Italije tako da Slovenija ne može imati izlaz do otvorenog mora. Nadalje, da bi neka država mogla proglasiti epikontinentalni pojas, on mora biti u doticaju s obalom te iste države kao nastavak suvereniteta kojeg sama država posjeduje na kopnu, što također upućuje na neutemeljenost slovenskih prohtjeva (Gržetić i dr., 2010).

Uredbu o određivanju područja ribolovnog mora Republike Slovenije 5. siječnja 2006. godine donosi Vlada Slovenije. Njome je slovensko ribolovno more razdijeljeno u tri zone. Zona A se prostire u području slovenskih unutrašnjih voda koje, po slovenskim stajalištima, obuhvaćaju čitav Piranski zaljev sve do kopna hrvatske obale. Zona B obuhvaća slovensko teritorijalno more koje se prostire sve do nekadašnje granice talijanskog teritorijalnog mora i bivše Jugoslavije. Ribolovna Zona C podrazumijeva ekološke zone i područje otvorenog mora. Na temelju prethodno iznesenih argumenata ove zone ne mogu postojati u takvom obliku i opsegu kojeg Slovenija navodi u *Uredbi* pa je samim time očito da je ta ista Uredba oprečna teoriji i djelovanju u praksi međunarodnog prava (Degan, 2019).

7.2.3. Bijela knjiga

Bijelu knjigu o granici između Republike Slovenije i Republike Hrvatske javnosti su 2006. godine predstavili Ministarstvo vanjskih poslova Slovenije i Radna skupina za granicu s Hrvatskom (Tomaić, 2011). Jednostranim aktima i dokumentima koji stoje u *Bijeloj knjizi* Slovenija je izričito postavila neke zahtjeve Republici Hrvatskoj i iznosila tvrdnje koje nisu u suglasnosti sa stvarnim stanjem (Degan, 2019). Slovenski su stavovi objašnjeni kroz smjernice kojima je cilj postići ishod pogodan za Sloveniju (Tomaić, 2018). Važno je naglasiti kako je Slovenija primljena u Europsku uniju 2004. godine postavši na taj način njezinom punopravnom članicom pa je Hrvatskoj dano na znanje da Slovenija neće podržati hrvatsko pristupanje zajednici europskih zemalja sve dok ne ostvari ono što Slovenija od nje traži, a što je izneseno u *Bijeloj knjizi* (Degan, 2019).

Bijela knjiga iznosi određene tvrdnje prikazane kao primjere pravnih pravila u praksi. Prva takva tvrdnja je da Slovenija kao nasljednica nekadašnje SFRJ ima pravo na nasljedovanje odredbi Osimskog sporazuma, dok Hrvatska to isto pravo nema, bez obzira na to što je produkt raspada nekadašnje Jugoslavije. Zbog toga Slovenija smatra da njezino teritorijalno more ide do točke teritorijalnog izlaza Slovenije na otvoreno more, pa prema tome ispada da Hrvatska ni ne dotiče liniju razgraničenja s Italijom koja stoji kao linija

razgraničenja Jugoslavije i Italije u navedenom ugovoru. Činjenica da Hrvatska nema kopnenu granicu s Italijom, ne može ju osporiti kao stranku Osimskog ugovora, isto kao što ne može Slovenija određivati kakav će biti odnos Hrvatske i Italije, već to ovisi isključivo o relaciji Italije sa svakom od država nasljednica SFRJ pojedinačno (Degan, 2019). Pet točaka naznačenih kao granica Osimskim ugovorom, Slovenija u *Bijeloj knjizi* bilježi s velikim slovom *T* ispred broja (*T1, T2, T3, T4, T5*) što je u potpunosti krivo s obzirom da su u dokumentu Osimskog sporazuma navedeni samo brojevi. Slovenija je to ovdje učinila da bi lakše mogla dodati i šestu točku koja nije postojala u Osimskom sporazumu, nego u *Sporazumu Drnovšek-Račan* želeći tako vizualno iskriviti stvarnu sliku (Gržetić i dr., 2010).

Prema drugoj slovenskoj tvrdnji, Slovenija je nasljednica i *Sporazuma između bivše SFRJ i Italije o razgraničenju epikontinentalnog pojasa* koji datira iz 1968. godine. Za razliku od Osimskog sporazuma, Slovenija ovdje ne ističe da Hrvatska i Crna Gora nisu nasljednice ugovora, ali je Italiju 2003. godine obavijestila kako sama sebe smatra nasljednicom. Italija je naznačila da je primila to na znanje, dok je to Slovenija protumačila na način koji njoj najbolje odgovara smatrajući da joj je Italija tako priznala epikontinentalni pojas i teritorijalni izlaz do otvorenog mora. Ništa od toga Italija nije nigdje spomenula, naznačila ili potvrdila, niti se želi miješati u neriješene sporove drugih država (Degan, 2019).

Slovenija u *Bijeloj knjizi* iznosi tri konkretna zahtjeva prema Hrvatskoj. Prvi je da Savudrijska vala u cijelosti treba pripadati Sloveniji. Tu navodi kako je ona uvijek vršila jurisdikciju nad čitavim zaljevom potkrjepljujući navedeno nepotpunim dokumentima nastalima prije osamostaljenja. Osim toga, navodi i kako je Savudrijska vala dio unutrašnjih voda Slovenije, jer je takvo stanje bilo i za vrijeme Jugoslavije naglašavajući da ona pripada *historijskim zaljevima* popratno obrazlažući zašto je to tako. Tu se namjerno zanemarivalo sve ono što ne bi išlo u prilog njezinim zahtjevima, a naglašavalo i subjektivno objašnjavalo ono što ide (Degan, 2019).

Drugi zahtjev govori o slovenskom teritorijalnom izlazu na otvoreno more. Tu se ponovno navodi kako je Slovenija takav izlaz imala za vrijeme SFRJ, pa i ranije tijekom povijesti, stoga ima potpuno pravo zadržati ga i nakon proglašenja neovisnosti. Posebno ističe kako su slovenski ribari tradicionalno lovili ribu duž obale Istre i na otvorenom moru, iako podaci Austro-Ugarske Monarhije i Mletačke Republike kažu kako su ribari svih nacionalnosti imali ista prava na ribolov. Također naglašava da je nasljednica Osimskih sporazuma, dok Hrvatskoj niječe to pravo (Degan, 2019).

Treći zahtjev je vezan za epikontinentalni pojas na kojeg Slovenija smatra da ima pravo zbog nasljedovanja ugovora potpisanog 1968. godine između SFRJ i Italije o razgraničenju epikontinentalnog pojasa, gdje je krivo protumačena talijanska izjava da će slovenski stav uzeti u obzir, a ne da ga potvrđuje (Degan, 2019).

Slovenija je konstantno isticala kako su tri zahtjeva navedena u *Bijeloj knjizi* od životnog interesa za nju, na kojeg će se pozivati i kasnije, naročito tijekom arbitražnog postupka dopuštajući si čak da određuje Hrvatskoj koji su njezini *životni interesi* smatrajući da je to u prvom redu pristup Europskoj uniji na što ona ima monopol, s obzirom da je ranije pristupila toj istoj zajednici (Degan, 2019).

7.3. Sporazum o arbitraži

Kako je ranije naznačeno, Slovenija je prije Hrvatske postala članicom NATO saveza i Europske unije. Zbog toga je smatrala da ima pravo regulirati tijek pristupa Hrvatske navedenim međunarodnim organizacijama, naročito Europskoj uniji. Već je spomenuto kako je Hrvatska proglasila ZERP koji se u početku nije odnosio na brodove pod zastavom države članice Europske unije. No, od 1. siječnja 2008. godine ta je odluka promijenjena pa Slovenija započinje sa svojom blokadom hrvatskog pristupanja EU. U tom trenutku Hrvatska je bila primorana odgoditi provođenje spomenute odluke dok se ne postigne zajednički dogovor. U listopadu iste godine Slovenija ponovno započinje s blokadom, jer Hrvatska navodno dokumentima koje je dostavila Europskoj uniji u sklopu pristupnih pregovora prejudicira hrvatsko-slovensku granicu (Tomaić, 2011).

7.3.1. Razdoblje prije Sporazuma o arbitraži

Povjerenik Europske komisije Olli Rehn, predložio je 21. siječnja 2009. godine rješenje spora pred posredničkim vijećem, koje bi bilo sačinjeno od trojice ljudi, od kojih bi samo jedan bio stručnjak za međunarodno pravo, a vijeće bi vodila osoba koja nije pravnik. Hrvatska je odbila takav rasplet događaja, a i sam Marri Ahtisaari, finski političar, nije htio predsjedati dotičnim vijećem smatrajući da nije dovoljno kompetentan za pravna pitanja koja se nameću u hrvatsko-slovenskom sporu. Drugi prijedlog rješenja Rehna predstavljen je 23. travnja 2009. godine, a podrazumijevao je stvaranje arbitražnog suda sastavljenog od petorice

između kojih bi se dogovorom izabrao predsjednik i dva člana Suda. Hrvatska i Slovenija bi uz to postavile svaka po jednog člana Suda koji su trebali utvrditi tijek morske i kopnene granice te režim korištenja morskih područja i dodir Slovenije s prostorom otvorenog mora. Ovaj prijedlog se doticao i rješenja samovolje Slovenije glede stalnog stopiranja hrvatskih pregovora s Europskom unijom. Hrvatskoj javnosti ovaj drugi prijedlog Rehna predstavljan je kao konačan i nepromjenjiv, stoga je Sabor RH takav prijedlog morao prihvatiti, iako za Hrvatsku nije bio u potpunosti povoljan. Vlada Slovenije odbila je ovaj prijedlog i na njega dodala amandmane koje je Rehn predstavio u svojem trećem prijedlogu 15. svibnja iste godine (Rudolf, Kardum, 2010).

U ljeto 2009. godine na čelo hrvatske Vlade dolazi Jadranka Kosor i ubrzo nagovještava da će se dogovor postignut sa slovenskim premijerom Borutom Pahorom objaviti tek na jesen, iako je već tada bio postignut. Javnost, kako hrvatska tako i slovenska, unatoč činjenici da nije bila upućena u detalje dogovora između dviju država, s veseljem je reagirala na postizanje dogovora uopće jer su pregovori bili poprilično iscrpljujući, naročito za hrvatsku stranu (Rudolf, Kardum, 2010). Pod pritiskom pojedinih zemalja članica Europske unije, Slovenija je odustala od blokade pristupa Hrvatske u EU, ali uz uvjet postizanja arbitražnog dogovora vezanog za konačno razrješenje graničnog pitanja. Na taj je način Europska unija željela što prije riješiti pogranične nesuglasice, budući da nije imala ovlasti sama definirati granice, kao ni koordinirati arbitražni postupak, ali je potpomagala čitavi proces prisilivši Sloveniju da makne blokadu koja je priječila ulazak Hrvatske u EU (Degan, 2019).

7.3.2. Struktura *Sporazuma*

Sporazum o arbitraži konačno je potpisan 4. studenog 2009. godine u Stockholmu između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije, a na snagu je stupio 29. studenog 2010. godine (Degan, 2019). *Sporazum* je sačinjen od preambule i jedanaest članaka u deset poglavlja. U preambuli, kao izrazito važnom dijelu samog ugovora koji pomaže u shvaćanju i daljnjem tumačenju, Hrvatska i Slovenija naglašavaju da prilikom prijašnjih pregovora, tijekom svih godina od osamostaljenja, dogovor nije postignut. Ističu da treba na miroljubiv način riješiti sporno pitanje i zahvaljuju Europskoj uniji na ukazanoj pomoći. Nadalje, kažu kako su se sporazumjele što se *Sporazuma* tiče naglašavajući kako mu je osnova održavanje životnih interesa, kako Hrvatske, tako i Slovenije. Najvjerojatnije je ovo uneseno u *Sporazum* na zahtjev slovenske strane, koja je uvijek naglašavala svoje *vitalne*

interesse, a koje Hrvatska nikada nije navodila kao jedan od argumenata koji bi joj bio u interesu (Rudolf, Kardum, 2010).

U prvom članku stoji da su obje stranke odlučile uspostaviti Arbitražni sud, što je ujedno cilj, ali i svrha *Sporazuma*. Ovaj članak, kao i preambula, navode kao osnovni motiv *Sporazuma o arbitraži* mirno rješavanje postojećeg spora, te njegovo prepuštanje sudovanju, kao i pokušaje rješavanja problema diplomatskim putevima (Ibler, 2012).

U članku 2. se u tri stavka opisuje sastav Arbitražnog suda. Hrvatska i slovenska strana zajednički biraju predsjednika i dva člana, a u slučaju da se ne mogu usuglasiti, njih izabire predsjednik Međunarodnog suda (Vuk, 2018). Popis s kojeg Slovenija i Hrvatska biraju trojicu članova Arbitražnog suda sastavlja predsjednik Europske komisije zajedno s članom te iste komisije koji je zadužen za proširenje (Rudolf, Kardum, 2010). Nadalje, obje strane biraju još svaka po jednog člana Arbitražnog suda. Ako bi se slučajno dogodilo da bilo koja strana ne imenuje svog predstavnika, predsjednik Arbitražnog suda ima ga pravo sam imenovati (Vuk, 2018). Hrvatska nije bila najzadovoljnija što će popis prijedloga trojice članova Suda sastavljati ljudi jedne od institucija EU, jer je u nekoliko navrata bilo vidljivo kako su više naklonjeni Sloveniji i njezinim ambicijama. Tako je Europska unija osudila jednostrani akt proglašenja hrvatskog ZERP-a, dok jednostranost slovenskog akta, koji još k tome nema osnove u međunarodnome pravu, nije naišao na osudu, kao što i slovensko ucjenjivanje Hrvatske glede ulaska u Europsku uniju nije značajnije kritizirano niti mu se posvećivala prevelika pažnja. Na kraju, i samo uplitanje Europske unije u razgraničenje između država od kojih je jedna njezina članica nameće pitanje objektivnosti i pristranosti te međunarodne organizacije (Rudolf, Kardum, 2010).

Članak 3. opisuje koje su zadaće Arbitražnog suda. On će utvrditi kopnenu i morsku granicu između Republike Hrvatske i Republike Slovenije koristeći se pravilima i odredbama međunarodnog prava. Na temelju tog istog međunarodnog prava, pravičnosti, ali i dobrosusjedskih odnosa, ustanovit će poveznicu Slovenije s otvorenim morem uzimajući u obzir sve okolnosti koje na bilo koji način utječu na odluku. Treća zadaća je utvrditi režim za korištenje relevantnih morskih područja na temelju svih činjenica prethodno navedenih kod zadaće vezane za slovensko povezivanje s prostorom otvorenog mora. S obzirom da je jedna od zadaća utvrditi vezu Slovenije s otvorenim morem, očigledno je da nije moguće utvrditi i morsku granicu, jer jedno isključuje drugo. No, iz napisanog je jasno da će Sud raspravljati o slovenskom spoju na otvoreno more, neovisno o njegovoj pravnoj neutemeljenosti, pokušavajući pronaći praktičnu realizaciju istog (Rudolf, Kardum, 2010).

Prema članku 4. Arbitražni sud će se koristiti, kako stoji i u prethodnom članku, pravilima i načelima međunarodnog prava, načelom pravičnosti te će uzeti u obzir dobrosusjedske odnose i sve okolnosti koje su relevantne za spor (Vuk, 2018). U članku 5. stoji kako stranke nemaju pravo na prigovore, naročito uzevši u obzir da se odluka primjenjuje na obje strane (Ibler, 2012).

Članak 6. bilježi da će sam postupak biti na engleskom jeziku, naglasak je stavljen na njegovu povjerljivost, a kao mjesto arbitraže odabran je Bruxelles u Belgiji (Rudolf, Kardum, 2010). Hrvatska i Slovenija same biraju zastupnike koji će ih predstavljati i brinuti se za njihove interese tijekom procesa (Vuk, 2018). Važno je naglasiti kako je Tribunal u bilo kojem trenutku imao pravo pomoći strankama da postignu prijateljsko rješenje, naravno, uz pristanak Hrvatske i Slovenije (Degan, 2019).

Konačnu odluku donosi Arbitražni sud na temelju većine glasova nakon što prouči sve činjenice značajne za hrvatsko-slovenski pogranični problem, o čemu govori članak 7. U samoj presudi se navode razlozi na temelju kojih je ta ista presuda donesena, ali arbitri ne daju pojedinačno svoja mišljenja o njoj. Sloveniju se primorava da po završetku arbitražnog postupka ukloni sve zapreke vezane za granicu koje onemogućuju Hrvatskoj nastavak pregovora s Europskom unijom (Degan, 2019). Također, u članku stoji kako je odluka koju donese Tribunal konačna i obvezujuća za obje stranke, koje su dužne u roku od šest mjeseci provesti presudu u djelo, čak i ako to zahtijeva promjenu zakonodavstva države. Sporazum stupa na snagu odmah prvog tjedna po završetku diplomatske razmjene kojima Hrvatska i Slovenija pristaju na presudu (Vuk, 2018).

Prema članak 10. obje stranke ne smiju davati bilo kakve izjave kojima bi mogli negativno utjecati na razrješenje spora arbitražnim postupkom. Člankom 11. Hrvatska i Slovenija ratificirale su Sporazum sukladno ustavnim uvjetima kako jedne, tako i druge države, a odrađena je i registracija *Sporazuma o arbitraži* koda Tajništva Ujedinjenih naroda, tako da je ovaj sporazum, za razliku od onog između Račana i Drnovška iz 2001. godine, imao pravnu težinu (Degan, 2019).

7.3.3. Tijek arbitražnog postupka

Republika Slovenija je provela referendum 6. lipnja 2010. godine (Tomaić, 2011) kojim je narod podržao arbitražu kao najbolje moguće rješenje graničnog spora s Hrvatskom. Tako je smanjen otpor onih slovenskih političara koji nisu bili za arbitražni postupak.

Hrvatska, s druge strane poučena iskustvom kakvo je imala sa Slovenijom glede pristupanja EU, biva podijeljena te jedan dio pruža snažan otpor ratifikaciji Sporazuma. Ranije je upravo Hrvatska bila ta koja je predlagala sudsko ili arbitražno rješenje, no kada je *Sporazum o arbitraži* postao stvarnost, negodovalo se zbog uplitanja Komisije EU kako u same pregovore, tako i u imenovanje članova Suda. Na Sporazum se gledalo kao na cijenu koju Hrvatska mora platiti da bi ušla u Europsku uniju davši dio nacionalnog teritorija. Naglašavalo se kako odluku o promjeni granice može donijeti samo Sabor, a govoreći o spoju koji je Slovenija htjela ostvariti s otvorenim morem, on je smatran oprečnim Ustavu RH, međunarodnom pravu i praksama država. Uz to, konstantno je bio prisutan i strah da će se ponovno povesti staro pitanje *Sporazuma Drnovšek-Račan*. Dio koji je bio protiv *Sporazuma o arbitraži* predlagao je da se rješenje spora potraži u Haagu pred Međunarodnim sudom (Degan, 2019).

Postavlja se pitanje koliko je od navedenog uopće realno i opravdano. *Sporazumom o arbitraži* nije rečeno da će uistinu dio hrvatskog teritorija pripasti Sloveniji, no razumljivo je da svaki takav sporazum sa sobom nosi određeni rizik i da je nemoguće očekivati da će se ispuniti očekivanja i želje objiju stranaka. Također, kada bi se sve države pozivale na promjenu granice isključivo nacionalnim Ustavom, većina granica u svijetu bi ostala sporna i dolazilo bi do daljnjih sukoba, možebitno i do uplitanja oružja. Nadalje, neka bitnija razlika između presuda, donesenih arbitražnom i onih utvrđenih Međunarodnim sudom, i ne postoji, tako da je većina argumenata protiv arbitražnog postupka bila neosnovana (Degan, 2019).

Usprkos prigovorima dijela hrvatske političke scene, kao i dijela javnosti, Sabor Republike Hrvatske 20. studenog 2009. godine ratificirao je *Sporazum o arbitraži*, koji na snagu stupa 29. studenog 2010. godine (Degan, 2019). Hrvatska i Slovenija zajednički su izabrale za predsjednika Gilberta Guillaumea, koji je iza sebe imao ulogu predsjednika Međunarodnog suda, te dvojicu članova – Vaughana Lowea i Brunu Simmu, nekadašnjeg suca Međunarodnog suda. Slovenija za arbitra imenuje Jerneja Sekoleca, a Budislava Vukasa Hrvatska (Vuk, 2018).

Na prvom sastanku održanom 13. travnja 2012. godine u Haagu ustanovljen je obrazac po kojem će se postupak voditi. Nakon toga na red su došli usmeni i pismeni dio. Stranke su morale podnijeti zahtjeve zajedno s odgovarajućim dokumentima, a zatim i odgovore na podnesene zahtjeve suprotne strane. Saslušanja su provedena u obliku usmenog postupka koji je trajao dva tjedna i završen je 13. lipnja 2014. godine. Usmeni dio činila su dva kruga izlaganja tijekom kojih su zastupnici morali objasniti stajalište država glede spora (Vuk, 2018). U pismenoj izjavi za tisak, Tribunal u sažetom obliku navodi stavove i argumente kako

Slovenije, tako i Hrvatske. Slovenija je tu svoje zahtjeve podupirala i objašnjavala argumentima koji nemaju stabilnu osnovu u pravu, dok je Hrvatska, s druge strane, iznijela stavove iza kojih je imala poprilično snažan pravni oslonac (Degan, 2019).

Slovenski ministar vanjskih poslova Karl Erjavec (Degan, 2019) 7. siječnja i 22. travnja 2015. godine dao je dvije izjave vezane za arbitražni postupak slovenskoj televiziji i tisku koje hrvatskoj strani nisu bile jasne. Hrvatska je, stoga, uputila pismo Arbitražnom sudu 24. travnja 2015. godine, kojim je tražila da Slovenija objasni navedene izjave, s obzirom na to da je postojala opravdana sumnja da je slovenski ministar vanjskih poslova posjedovao povjerljive informacije koje su upućivale da će Slovenija dobiti toliko željenu vezu s otvorenim morem. Slovenija je, također, vršila pritisak na sam Sud tvrdnjama da neće prihvatiti presudu ako ne dobije spoj s otvorenim morem. Slovenija se opravdavala kako su ministrove izjave krivo protumačene i izvučene iz konteksta, a sud je najavio da će odluku glede toga donijeti 17. prosinca 2015. godine (Vuk, 2018).

Dana 22. srpnja 2015. godine hrvatske i srpske novine objavile su transkripte i audio snimke dva telefonska razgovora koja su vodili arbitar, kojeg je imenovala slovenska strana, Jernej Sekolec i jedna od dvije agentice Slovenije u postupku arbitraže, Simone Drenik. Razgovori su vođeni 15. studenog 2014. i 11. srpnja 2015. godine. Slovenija nije negirala objavljeno, već je nekoliko dana kasnije izrazila svoje duboko žaljenje. Ubrzo su na red došle ostavke uključenih, ali i hrvatskog arbitra Budislava Vukasa. Iz transkripta je bilo vidljivo da je Sekolec vodio mnogobrojne razgovore i održavao stalnu komunikaciju s drugim arbitrima, ali i s članovima tehničkog osoblja Tajništva. Hrvatska je bila izrazito zabrinuta da će odluka suda ići na njezinu štetu, s obzirom da je sumnjala da Slovenija ima dodatne načine za komunikaciju s Arbitražnim sudom, kao i uvid u promišljanja i razmatranja istog. Zatražila je da se arbitražni postupak suspendira (Degan, 2019). Slovenija je odbila hrvatski prijedlog o suspenziji te je imenovala Ronnyja Abrahama za novog člana Suda, koji će ubrzo također dati ostavku (Vuk, 2018).

Dana 30. srpnja iste godine Hrvatska je uputila verbalnu notu kojom je istaknula slovensku odgovornost za minule događaje ističući kako je Hrvatskoj opravdano tražiti prestanak primjene *Sporazuma o arbitraži* pozivajući se na članak 60. stavak 3. Bečke konvencije koji govori o pravima međunarodnih ugovora (Runjić, 2019). Hrvatska je držala da je Republika Slovenija bitno povrijedila njegove odredbe, odnosno članak 6. Arbitražnog sporazuma, kojim su povrijeđeni sam postupak i povjerenje. Osim spomenutog članka, Hrvatska je smatrala da je povrijeđen i članak 10. istog sporazuma, kojim su se Hrvatska i

Slovenija trebale suzdržati od čina ili izjave koja bi možebitno ugrozila rad Suda (Vuk, 2018). Na taj je način Hrvatska pozvala Sloveniju da obje završe s arbitražom ističući kako Hrvatska od dana kad je nota upućena ne želi više sudjelovati u *Sporazumu o arbitraži* i kako odluke Suda za nju više nemaju nikakvo značenje ni težinu. Sloveniji je umjesto arbitražnog postupka ponudila izravne diplomatske pregovore ili neki drugi način kojim bi se mogao okončati granični spor (Degan, 2019).

Unatoč hrvatskim prijedlozima i tome što je bila svjesna svojih pogrešaka, Slovenija je i dalje inzistirala da se arbitražni postupak nastavi. Tribunal je uvažio slovenske zahtjeve i zaključio kako objektivnost i poštenje ostalih članova Arbitražnog suda nisu došli u pitanje, a oni koji su bili upitni zamijenjeni su novima. Tako je predsjednik Suda Gilbert Guillaume za novog arbitra Slovenije imenovao Rolfa Einara Fifea umjesto Abrahama, a Hrvatsku je zastupao Nicolas Michel (Degan, 2019). U listopadu 2015. godine Sud je zatražio od Hrvatske da dostavi potpuni transkript dvaju razgovora koja kompromitiraju Sloveniju, kao i načine kojima je provjerila njihovu točnost. Hrvatska nije odgovorila na poziv Arbitražnog suda, dok je Slovenija u svom odgovoru isticala kako slovenska vlast nije znala niti je davala bilo kakve smjernice kada je komunikacija Drenik i Sekoleca u pitanju. Sud je napravio raspored za daljnja usmena i pismena saslušanja i zahtjeve. Slovenija se odazvala, dok Hrvatska nije, nastavljajući sabotirati i odupirati se pozivima i naputcima Suda sukladno odluci koju je hrvatski Sabor donio 30. srpnja 2015. godine o pokretanju postupka za okončanje *Sporazuma o arbitraži* (Vuk, 2018).

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Hrvatske 16. ožujka 2016. godine poslalo je diplomatsku notu zemljama članicama Ujedinjenih naroda u kojoj je obrazložilo situaciju u kojoj se nalazi Hrvatska, kao i stav koji zauzima povodom toga. Naznačeno je kako je Hrvatska očekivala prestanak rada Arbitražnog suda zbog njegove svjesnosti o korumpiranosti i kompromitiranosti procesa. Navela je i kako je ona ipak i dalje spremna za nastavak pregovora sa Slovenijom vezanih za granicu, ali u nekom drugom obliku, primjerice bilateralnim pregovorima (Vuk, 2018).

Tribunal je 30. lipnja 2016. godine izrekao djelomičnu presudu u kojoj je, između ostalog, pisalo i kako žali što je Hrvatska odlučila ne sudjelovati u radu Suda i tako nije mogla braniti svoje stavove, kao što nije mogla ni dati popratna objašnjenja i odgovoriti na pitanja Tribunala. U presudi je kazano kako su Sekolec i Drenik prekršili *Sporazum o arbitraži*, što je sama Slovenija ranije i priznala. Unatoč tome, *Sporazum* i dalje ostaje na snazi, a arbitražni

proces se nastavlja. Dok ne dođe do konačne presude, Slovenija je dužna snositi financijske troškove samog postupka (Degan, 2019).

Jednostrano napuštanje procesa dopušteno je samo kada se radi o izravnim pregovorima, posredovanju ili mirenju, odnosno, kada se ne izriče konačna i pravno temeljena odluka obvezujućeg karaktera. No, kod sporazuma o suđenju ili u arbitražnom postupku nijedna od strana nema mogućnost napustiti isti. Svaki put kad sklope međusobni sporazum na temelju sudskog procesa ili arbitraže, države u određenom smislu ograničavaju svoju suverenost, tako da isti sporazum mogu eventualno osporiti pred istim sudom ili u posebnom procesu, a nikako jednostranom odlukom. Na taj se način štite sporazumi od možebitnog napuštanje jedne od stranaka zbog nezadovoljstva konačnom presudom, koja bi išla njoj na štetu (Degan, 2019). No, Hrvatska je smatrala da su učinjene bitne povrede koje Arbitražni sud jednostavno ne može korigirati, i kojima su načela pravičnosti, objektivnosti i integriteta samog procesa arbitraže snažno povrijeđena na štetu Republike Hrvatske kompromitirajući postupak bez mogućnosti daljnjeg popravka. Drenik je svojim postupcima davanja dodatnih informacija Sekolecu dovela u pitanje čitav postupak, ali i etiku svih članova koji sudjeluju u radu Suda. Tim je činom učinila štetu Hrvatskoj, ali i cijelom postupku dovodeći u pitanje sve dokaze i materijale skupljene da bi se pogranični spor razriješio, budući da je gotovo nemoguće razlučiti što je od toga prikupljeno na nezakonit i neetički način (Vuk, 2018).

S druge strane, Slovenija smatra kako je Sud taj koji treba odlučivati o negativnim komentarima na njegov račun, a naročito o onima vezanim za ispravnost arbitražnog procesa. Također, kaže kako zahtjevi Republike Hrvatske o okončanju *Sporazuma o arbitraži* nisu pravovaljani. Oni se kose s člankom 60. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora, prema kojem Hrvatska može zahtijevati obustavu Sporazuma, ali ga nema pravo jednostrano prekinuti i s člankom 65. iste Konvencije na koje se hrvatska strana poziva. Prema slovenskom mišljenju, *Sporazum o arbitraži* je i dalje valjan i aktualan, a o suprotnom može odlučiti jedino Arbitražni sud prema članku 6. stavku drugom *Sporazuma o arbitraži*, što je indirektno potvrdila i Hrvatska tražeći od Suda da donese odluku o suspenziji arbitražnog procesa te naglašava kako ne može tijekom postupka zavisiti o želji i volji jedne od strana. Možebitno nedonošenje finalne presude, Slovenci su smatrali neispunjenjem zadaće na koju se Sud obvezao prilikom nastajanja Sporazuma. Stoga Slovenija zahtijeva da Arbitražni sud nastavi s radom sve dok konačna odluka ne bude donesena, jer je što skorije okončanje arbitražnog postupka i rješenje spora u interesu Hrvatske, Slovenije, ali i Europske unije. Slovenija smatra kako se Hrvatska ne može sada povući iz postupka, jer je ona uspjela izvući

interes iz čitavog procesa prekidom slovenskog kočenja pristupa EU, dok se Slovenija nije okoristila učešćem u *Sporazumu u arbitraži*. U slučaju da Hrvatska odbije nastaviti sudjelovati u procesu, to i dalje nije prepreka kojom bi se sam postupak prekinuo. Slovenska strana navodi kako se ona Hrvatskoj odmah ispričala zbog nezakonitih radnji određenih članova Suda i da su oni u kratkom roku zamijenjeni novima pa sama povjerljivost nije trajno narušena, dok se Hrvatska nije izjasnila povodom ilegalnog prisluškivanja kojim je dobila informacije o nedopuštenim djelovanjima slovenske stranke u arbitražnom postupku (Vuk, 2018).

Arbitražni sud je smatrao da ne postoji nikakav razlog zbog kojeg bi postupak prestao s radom, s obzirom da nijedan trenutni član suda nije kriv za minule događaje i da zbog toga ne može utjecati ni na finalnu odluku Suda. Objektivnost prilikom donošenja presude je i dalje zagarantirana, stoga ne postoji argument koji bi išao u prilog prekidu rada Arbitražnog suda. Troškove koji su narasli shodno produljenju arbitražnog procesa dužna je pokriti Slovenija. Sud je očito zanemario žalbe Republike Hrvatske i zaključio kako nema prostora za sumnju i propitkivanje nepristranosti članova. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Hrvatske 30. lipnja 2016. godine naveo je kako je Arbitražni sud na ovaj način ispustio priliku vratiti izgubljeno povjerenje Hrvatske i kako ona više nije stranka arbitražnog postupka i da neće više komentirati odluke dotičnog Suda. Sloveniju se nešto kasnije još jednom pozvalo na rješavanje pitanja bilateralnim putem. Europska komisija je izjavila kako podržava bilo koji način kojim bi se postiglo toliko željeno rješenje spora, bilo to arbitražnim ili nekim drugim postupkom (Vuk, 2018).

7.3.4. Konačna presuda Arbitražnog suda

Dana 26. travnja 2017. godine, Arbitražni sud je poručio javnosti kako je proces razmatranja gotov te da će u narednim mjesecima donijeti svoju finalnu presudu. Hrvatski premijer Andrej Plenković ponovno je naglasio kako arbitražna odluka koju donese Sud neće obvezivati Hrvatsku, već da će se o sporu i njegovom rješenju nastaviti govoriti. Sličnog je mišljenja bila i tadašnja predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović koja je izjavila kako je postupak arbitraže okaljan i diskreditiran, a Hrvatska, s obzirom na to da je napustila *Sporazum o arbitraži*, neće provesti odluke koje Sud donese, neovisno budu li one povoljne ili nepovoljne za nju (Vuk, 2018).

Konačna je presuda donesena 29. lipnja 2017. godine. Sadrži nešto manje od 400 stranica teksta pa će u narednim redovima biti govora samo o najvažnijim odlukama iznesenim u toliko opsežnoj izjavi Tribunala. Presuda započinje s obrazlaganjem spornih stvari vezanih za granicu na kopnu između Hrvatske i Slovenije te prelazi na pograničnu problematiku u Savudrijskoj vali, odnosno Piranskom zaljevu. Slijede stranice posvećene razgraničenju u prostoru teritorijalnog mora, slovenskom spoju na otvoreno more te zahtjevu Slovenije za epikontinentalnim pojasom. Dan je i stav Suda o režimu korištenja relevantnih morskih područja. Tribunal prije izricanja presude kazuje nešto više o sudskim troškovima, a na kraju iznosi i svoj finalni pogled na sporne situacije, odnosno konačnu presudu (Degan, 2019).

7.3.4.1. Kopnena granica

Arbitražni sud naglašava kako je konačnu odluku glede granice na kopnu donio na temelju međunarodnog prava, kako su se ranije obje stranke dogovorile da granica bude utvrđena, a ne s političkog ili povijesnog stajališta (Vuk, 2018). Hrvatska i Slovenija su bile suglasne da Sud primjenjuje načelo *uti possidetis*, odnosno da granice budu kakve su bile za vrijeme proglašenja neovisnosti objiju država. Osim spomenutog načela, obje strane su se složile da pravac pružanja granice bude kakav je bio za vrijeme SFRJ, odnosno kakav je primjenjivan među dotičnim republikama, ali i da se taj pravac ne može mijenjati ovisno o željama lokalnog stanovništva. I Hrvatska i Slovenija bile su suglasne oko čak 90 posto granice koja se proteže od tromeđe Hrvatske, Slovenije i Mađarske sve do ušća Dragonje u Savudrijsku valu. Katastarske granice, ukoliko se oko njih slažu obje države, nisu predmet spora. Problemi se javljaju kada se takve granice preklapaju ili stvaraju određene praznine, kada granice katastarske ne postoje ili u slučaju primjenjivanja nekih drugih kriterija ili instrumenata (Degan, 2019).

S obzirom da bi bilo prezahtjevno i preopširno opisivati svaku od odluka koju je Sud donio vezano za kopnenu granicu, u radu će prvenstveno biti istaknut spor vezan za istarski poluotok. Budući da spor kod Svete Gere nije predmet proučavanja u ovom radu, za njega će samo biti rečeno da je državna granica određena prema katastarskim granicama. Govoreći o granici u Istri, sporni prostor je obuhvaćao 11, 8 hektara zemlje, odnosno mjesta Škrile, Veli

Mlin, Bužin i Škudelin. Iako je Hrvatska u početku arbitražnog postupka smatrala da granica treba ići starom Dragonjom, kasnije se usuglasila sa slovenskim prijedlogom da ide južnije Kanalom svetog Odorika. Stoga je Sud odlučio da granicu postavi na Kanalu sv. Odorika, kako je Slovenija prvotno i zahtijevala, između Kopara i Buja, pozivajući i slovensku i hrvatsku stranu na suradnju radi olakšanja kretanja lokalnom stanovništvu u grad Sečovelje (Degan, 2019).

7.3.4.2. Savudrijska vala

Govoreći o presudi Arbitražnog suda koja se tiče Savudrijske vale, vrlo je vjerojatno da su članovi Tribunala ovdje željeli na neki način ostvariti kompromis između slovenskih težnji i prava koja je posjedovala Republika Hrvatska. Sud u ovom dijelu presude kaže da je sporni zaljev za vrijeme SFRJ imao status unutrašnjih voda i da ga je zadržao i nakon proglašenja neovisnosti dviju novonastalih država koje na njega polažu pravo (Degan, 2019). Hrvatska i Slovenija su se složile da službena podjela Savudrijske vale za vrijeme SFRJ nije postojala, isto kao što nije postojalo ni zajedničko upravljanje zaljevom. Tribunal smatra da granica u Savudrijskoj vali treba ići crtom od završetka hrvatsko-slovenske granice na kopnu, odnosno od ušća rijeke Dragonje, pa sve do točke u moru koja je na tri puta većoj udaljenosti od rta Madona negoli je njezina udaljenost od hrvatske obale (Vuk, 2018). Na taj je način Sud dodijelio Hrvatskoj samo uski prostor mora uz njezinu obalu formalno ne odstupivši od načela dominacije kopna nad morem (Slika 12.) (Degan, 2019).

Slika 12. Razgraničenje u Savudrijskoj vali prema Sporazumu o Arbitraži (URL 4)

7.3.4.3. Razgraničenje teritorijalnog mora izvan Savudrijske vale

Nastavljajući secirati dio po dio presude, na red dolazi pitanje morskih područja izvan Savudrijske vale. Ovdje je Slovenija gotovo sve svoje težnje, koje nisu imale potporu u međunarodnom pravu, bazirala i opravdavala vitalnim interesima. Slovenija je, što se tiče njezine veze s otvorenim morem, nastupala sa stavom da se od Arbitražnog suda očekuje da odobri takvu vrstu spoja, s obzirom da je ona Hrvatskoj omogućila nastavak pregovora s Europskom unijom glede hrvatskog učlanjenja. Tu je Slovenija pokušala zloupotrijebiti svoj

položaj članice EU u pitanjima koja nemaju veze s uvjetima presudnim za postajanjem dijelom te međunarodne organizacije. Arbitražni je sud ovdje indirektno dao primat načelu pravičnosti i načelu dobrosusjedskih odnosa kada je slovenske životne interese uzeo kao kriterij jedino pri razgraničenju u Savudrijskoj vali, ne uzimajući ih u obzir u mjeri koju im je davala Slovenija i ne oslanjajući se previše na njih prilikom donošenja ostalih odluka (Degan, 2019).

Pozivajući se na načelo posebnih okolnosti, Slovenija je nastojala pomaknuti crtu razgraničenja dalje od sredine teritorijalnog mora. Također, isticanjem tvrdnji o zatvorenosti slovenskog teritorijalnog mora i o historijskom pravu kojeg bi trebala uživati na spomenutom području, pokušavala je preusmjeriti odluku Suda u vlastitu korist. Tribunal je, međutim, u tom smislu odbacio slovenske zahtjeve zaključivši kako ne postoji značajnija razlika u duljini obalnih pročelja Slovenije i Hrvatske kojima bi se potkrijepio čin premještanja crte sredine. Isto je zaključio i po pitanju historijskih prava. Ipak, Arbitražni je sud minimalno pomaknuo crtu sredine na štetu Hrvatske i za granicu uzeo liniju na izlazu iz Savudrijske vale koja se nastavlja na postavljenu granicu u tom zaljevu (Slika 13.). Tako je linija razgraničenja između dvaju teritorijalnih mora izvan Savudrijske vale ovisila o crti razgraničenja unutar samog zaljeva, s obzirom da se nastavljala na nju (Degan, 2019).

Slovenija je kao jedan od najvažnijih zahtjeva konstantno naglašavala vezu s otvorenim morem, navodno strahujući da će joj Hrvatska ometati kretanje brodova prema i iz koparske luke. Iako hrvatska strana nikada nije na takav način prijetila Sloveniji, da je do hrvatske blokade i došlo, slovenski brodovi bi i dalje mogli ploviti neometano talijanskim teritorijalnim morem. Vodeći se kako međunarodnim pravom, tako i načelom pravičnosti i načelom dobrosusjedskih odnosa, Arbitražni sud trebao je odlučiti o slovenskoj vezi s otvorenim morem i o režimu uporabe relevantnih prostora na moru. Sud je zaključio kako na području Sredozemnog mora nema područja širih od 200 nautičkih milja od obale od kojih bi mogli započeti prostori otvorenog mora nakon što sve države uz samo more proglase gospodarski pojas. Dakako da navedeno važi i za Jadransko more. Međutim, s obzirom da Republika Hrvatska tada još uvijek nije proglasila gospodarski pojas, čije se proglašenje očekuje početkom 2021. godine (URL 3) i da su obje države u svrhu arbitražnog postupka dopustile Sudu da sve prostore izvan njihovih teritorijalnih mora smatra otvorenim morem, ovaj slučaj je iznimka. Arbitražni sud nije potvrdio zahtjev Republike Slovenije za spoj između slovenskog teritorijalnog mora i otvorenog mora u teritorijalnom smislu. No, priznao

je Sloveniji vezu s otvorenim morem u smislu definiranja spornog prostora kao područja u kojem brodovi i zrakoplovi imaju prava koja bi imala i u otvorenom moru (Degan, 2019).

Ta veza slovenskog teritorijalnog mora s područjem izvan granice hrvatskog i talijanskog teritorijalnog mora bila bi široka 2,5 nautičke milje i uz granicu u hrvatskom teritorijalnom moru određenu Osimskim ugovorom. Tribunal je definirao i pravila vezana za slobodnu komunikaciju Slovenije s otvorenim morem koja podrazumijevaju slobodu navigacije, nadlijetanja, polaganja kabela i cjevovoda, kao i ostalih prava propisanih međunarodnim pravom (Vuk, 2018), ali bez prava na slobodno provođenje istraživanja, iskorištavanja i gospodarenja tim područjem. Spoj koji je nastao arbitražnom presudom i dalje bi bio dio teritorijalnog mora Hrvatske s pravom da Hrvatska donosi zakone i propise za brodove i zrakoplove, kao i pravo na njihovo fizičko provođenje (Degan, 2019).

Slika 13. Razgraničenje prema Sporazumu o Arbitraži (URL 4)

7.4. Post-arbitražno razdoblje

Nakon što je Arbitražni sud donio konačnu presudu o hrvatsko-slovenskom pograničnom pitanju, hrvatski premijer Andrej Plenković je na konferenciji za novinare održanoj 29. lipnja 2017. godine ponovno naglasio kako odluka Tribunala nema nikakvo značenje za Republiku Hrvatsku i da ju ne obvezuje ni na kakve poteze. Izjavio je da ne misli da će Slovenija jednostrano djelovati nakon presude, ali ako do toga i dođe, Hrvatska neće

prestati čuvati i braniti vlastiti teritorij i interese. Slično je kazao i 21. rujna iste godine pred Općom skupštinom Ujedinjenih naroda istaknuvši da Hrvatska ne priznaje odluku Suda, prvenstveno zbog ilegalnog djelovanja slovenskih arbitara. Zbog ovakvog stava Republike Hrvatske, Miro Cerar, slovenski premijer, odbio je doći u Zagreb glede pregovora o granici, kako je ranije bilo dogovoreno (Vuk, 2018).

Što se reakcije Slovenije tiče, razumljivo je kako ona nije prihvaćala hrvatsko odbijanje provedbe konačne odluke koju je donio Arbitražni sud, budući da je *Arbitražnim sporazumom* uz minimalne ustupke dobila sve što je tražila, kada se govori o razgraničenju na moru i okolnom kopnu. U prvom redu, to je postavljanje granice na Kanal sv. Odorika čime je Slovenija ostvarila željeno na spornom području istarskog kopna, iako ne u potpunosti budući da je željela da granica ide i južnije od Kanala. Unatoč činjenici da nije dobila cijeli zaljev Savudrijske vale, dobila je njegov veći dio, a Hrvatska samo rubni uz obalu. Slovenija nije dobila ni koridor s otvorenim morem, ali joj je omogućena određena vrsta spoja s otvorenim morem što zadovoljava njezine zahtjeve. Slovenija je, stoga, navodila kako je spremna podnijeti tužbu protiv Hrvatske Europskom sudu u Luksemburgu, ukoliko situacija to bude zahtijevala. Sukladno tome, slovenska strana predložila je tužbu Europskoj komisiji. Ona je pozvala Hrvatsku da se izjasni povodom optužbe, a zatim je najavila usmenu raspravu 2. svibnja 2018. godine u Bruxellesu. Hrvatsku je ondje predstavljala Andreja Metelko Zgombić, državna tajnica za europske poslove (Vuk, 2018). Europska komisija je odlučila ne petljati se u čitavu situaciju i ne podržati Sloveniju u namjeri da tuži Hrvatsku pred sudom Europske unije, jer je smatrala da dvije države moraju samostalno, dogovorom, riješiti pogranični problem. Slovenija je, stoga, mogla tužiti Hrvatsku jedino pred sudom Europske unije, unatoč činjenici da nije uobičajeno niti poželjno da se članice Europske unije tuže međusobno (URL 5).

Tužbu sudu Europske unije protiv Republike Hrvatske Slovenija je podnijela u srpnju 2018. godine. U njoj je bilo naznačeno kako je Hrvatska prekršila obveze koje su stajale u *Sporazumu o arbitraži*, ali i niz drugih odredbi (URL 6). Hrvatska je od Suda tražila da odbaci slovensku optužbu smatrajući da sud Europske unije nije nadležan za situaciju ove vrste, budući da se hrvatsko-slovenski spor treba rješavati pravilima međunarodnog suda, a ne na temelju prava Europske unije (URL 7). Slovenija je smatrala da će se konačna presuda koju je donio arbitražni sud morati primijeniti prije ili kasnije (URL 8).

Hrvatska je paralelno s pregovorima sa Slovenijom, ispunjavala i uvjete koji bi joj omogućili pristupanje šengenskom prostoru. Početkom rujna 2019. godine u Šibeniku su se

susreli slovenski predsjednik Pahor, austrijski predsjednik Van der Bellen i hrvatska predsjednica Grabar-Kitarović. Tu je Borut Pahor implicirao kako bi ponovno moglo doći do kočenja Hrvatske, ali sada u kontekstu procesa ulaska Hrvatske u takozvani „schengenski“ prostor¹². Slovenski je predsjednik izjavio da bi Sloveniji bilo *mnogo lakše* podržati ulazak RH u prostor Schengena ukoliko bi Zagreb prihvatio odluku koju je donio Arbitražni sud. Hrvatska je predsjednica tada rekla da je Republika Hrvatska ispunila sve kriterije koji su dotad stavljeni pred nju, ali i da ne sumnja u potporu svih zemalja članica EU (URL 9).

U petak, 31.siječnja 2020. godine, sud Europske unije donio je odluku kojom je zaključio da nije nadležan za tužbu koju je Slovenija podnijela protiv Hrvatske. Hrvatska je s oduševljenjem dočekala ovakvo obrazloženje od Suda smatrajući kako je to dokaz *pobjede hrvatskih argumenata*. Premijer RH Andrej Plenković ponovno je pozvao slovensku stranu na bilateralne pregovore. Slovenija je na potpuno oprečan način doživjela odluku suda Europske unije ne gledajući na nju kao na hrvatsku pobjedu, već da je ovime Sud „iskazao jasno stajalište u pogledu arbitraže“ na način da se presuda koju je donio Arbitražni sud mora provesti. Da se Sud proglasio nadležnim za tužbu, morao bi se baviti i pitanjem kršenja uloge koju Hrvatska ima vezano za kontrolu i nadzor granice. S obzirom da je Hrvatska na putu ulaska u Schengen, da je Sud prihvatio tužbu, Slovenija bi mogla lakše pravdati blokadu Hrvatske, a možda i uvjeriti druge članice da pričekaju odluku Suda i tek onda odlučuju o hrvatskom pristupanju šengenskom prostoru (URL 10).

Hrvatsko-slovenski granični spor i dalje je otvoren. Jedno od mogućih rješenja, za koje se Slovenija najviše zalaže, je priznavanje konačne presude Arbitražnog suda. Sud Europske unije smatra da su obje države dužne nastaviti suradnju da bi se rješenje pronašlo što prije i da bi se spor okončao, neovisno o načinu kojim bi se došlo do cilja (URL 10).

¹²Teritorij zemalja potpisnica *Schengenskog sporazuma* nastalog 1985. godine kojim se želi stvoriti prostor bez unutrašnjih granica. *Sporazumom* se usklađuje nacionalna sigurnosna politika te olakšava putnički promet država članica Europske unije (Ivanda, 2001).

8. Utjecaj hrvatsko-slovenskog graničnog spora na pristupanje euroatlantskim integracijama

Iako su Hrvatska i Slovenija svoju neovisnost izborile u isto vrijeme, Slovenija je gotovo desetljeće prije Hrvatske ušla u Europsku uniju. Činjenica da je prva od zemalja nastalih raspadom Jugoslavije ušla u spomenutu zajednicu, da je prva komunistička zemlja koja je uvela euro i da je prva ušla u Schengenski prostor, dovoljno govori koliko je gospodarski bila naprednija od ostalih zemalja s kojima je nekada činila istu državu (URL 11). Slovenija je 1. svibnja 2004. godine postala punopravnom članicom EU, zajedno s devet drugih država koje su u istom valu ušle u zajednicu europskih zemalja. Iste je godine pristupila i Sjevernoatlantskom savezu (NATO)¹³ (Degan, 2019). S obzirom da je prije Hrvatske postala dijelom dviju ranije spomenutih organizacija, Slovenija je koristila težnju Republike Hrvatske za pristupanjem EU i NATO-u ističući kako će se hrvatsko-slovenski granični spor rješavati političkim, a ne pravnim putem, što je značilo da će inzistirati na daljnjim pregovorima, a izbjegavati druge načine rješavanja spora. Ovakvim potenciranjem političkih sredstava do izražaja dolazi nejednakost u odnosima moći između dviju država, budući da je Slovenija članica i Europske unije i NATO-a (Rudolf, Kardum, 2010).

Republika Hrvatska je 2000. godine ušle u program *Partnerstvo za mir*¹⁴ čime je i službeno započeo odnos Hrvatske i NATO saveza. Hrvatskoj je u travnju 2008. godine na summitu NATO-a u glavnom gradu Rumunjske napokon uručena pozivnica za članstvo u Sjevernoatlantskom savezu. Nakon toga je uslijedila ratifikacija Pristupnog protokola Republike Hrvatske u parlamentima država članica NATO saveza, a Hrvatska je polaganjem svog ratifikacijskog dokumenta 1. travnja 2009. godine postala i punopravna članica NATO-a otkad redovno sudjeluje na sastancima spomenute organizacije i u njezinom djelovanju (URL 12).

Međutim, kako je ranije rečeno, hrvatsko primanje u NATO savez nije teklo glatko i bez problema kako je bilo očekivano. U jesen 2008. godine započele su pripreme za ratifikaciju ulaska Hrvatske u NATO. U Sloveniji se odmah povela rasprava hoće li o tome odlučivati dvotrećinska ili natpolovična većina. Dana 29. siječnja 2009. godine na sjednici

¹³Regionalna sigurnosna organizacija nastala 1949. godine s ciljem da zajedničkim snagama očuva mir i sigurnost, u prvom redu zemalja članica Saveza (Rudolf, 2007).

¹⁴Program Sjevernoatlantskog saveza stvoren 1994. godine. *Partnerstvo za mir* usmjereno je na stvaranje suradnje i povjerenja između država članica NATO-a i država koje to nisu, kao i onih koje su donedavno bile dijelom Sovjetskog Saveza (Barić, 2000).

slovenskog parlamenta mirno je i brzo završena rasprava o albanskom primanju u NATO. No, kada je na red došla rasprava o Hrvatskoj, zatražena je stanka. Zatim su se članovi Slovenske demokratske stranke na čelu s Janezom Janšom vratili i pod izlikom da nije izglasan završni račun njihove vlade iz 2007. godine, odbili nastaviti prisustvovati u daljnjem radu parlamenta, a samim time i u raspravi o hrvatskom ulasku u NATO. Budući da su na sjednici parlamenta bili i diplomatski predstavnici članica NATO saveza, američki diplomat je nakon iznenadnog prekida sjednice tražio objašnjenje novonastale situacije i bijesan otišao iz Parlamenta. Sam čin diplomata SAD-a pokazuje koliko je Sjedinjenim Državama bilo važno da Hrvatska uđe u NATO savez, što su i ranije potvrdili izjavama da je „ulazak Hrvatske i Albanije u vrhu američkih interesa“ (URL 13).

Ubrzo je američki pritisak ostvario željeni rezultat i u vrlo kratkom vremenu je sazvana nova sjednica na kojoj Janša ovog puta nije izražavao protivljenje. No, Marjan Podobnik i Stranka slovenskog naroda inzistirali su na referendumu od kojeg bi se odustalo samo ukoliko bi Slovenija dobila sve sporne točke na hrvatsko-slovenskoj granici (URL 13). Referendum bi značio da će slovenski narod odlučivati o primanju druge države u NATO savez (URL 14). Pritisci iz Washingtona i Bruxellesa na Sloveniju bili su još snažniji, Pahor, Janša i većina ostalih slovenskih političara pozivali su slovensko stanovništvo da ne podrži referendum potpisima shvaćajući ozbiljnost situacije i snagu američkog nastojanja da Hrvatska postane dio NATO-a (URL 13). Ipak, potreban broj od 40 000 potpisa nije skupljen (URL 15).

Hrvatskoj je primanje u NATO bilo od izrazite važnosti. Unatoč činjenici da je Domovinski rat završen i dalje je bila prisutna određena doza netrpeljivosti i napetosti koja bi mogla ponovno prerasti u oružani sukob. Članstvo u NATO-u štiti Republiku Hrvatsku od bilo kakvih sukoba u regiji koja je još uvijek prepuna međusobne netolerancije i prikrivene mržnje (URL 13).

Nakon Hladnog rata, NATO je za jedan od ciljeva imao proširenje na istok i jugoistok Europe, ulazeći u regije u kojima nikada ranije nije bio prisutan i prelazeći certu nekadašnje podjele Europe. Na taj se način NATO i fizički želio približiti Rusiji i preko država srednje i istočne Europe još detaljnije upoznati s načinom rada vojnih snaga nekadašnjeg Varšavskog pakta i spriječiti eventualni ruski utjecaj u budućnosti na tom području. Nadalje, države spomenutih regija olakšavaju NATO-u i SAD-u brže i jednostavnije reakcije na krize koje se možebitno mogu dogoditi na prostoru od Baltičkog mora pa sve do Crnog mora i Bliskog istoka. Smatralo se da se proširenjima koje je NATO ostvarivao nakon hladnoratovskog

perioda povećava sigurnost Europe te da bi se izostavljanjem srednjoeuropskih i istočnoeuropskih država ta sigurnost teže osiguravala i kontrolirala nego njihovim sudjelovanjem u radu organizacije. Članstvom Republike Hrvatske u Sjevernoatlantskom savezu, NATO bi pod svojim okriljem imao i istočnu obalu Jadranskog mora i na taj bi način još više pojačao svoj utjecaj u regiji (Kurečić, 2008).

Članstvo u NATO-u otvaralo je i olakšavalo put državama i u ostale europske organizacije pa tako i u Europsku uniju (Kurečić, 2008). Republika Hrvatska je zemlja koja je prošla najteži i najduži proces pregovora za pristup Europskoj uniji. Zahtjev za punopravno članstvo podnesen je 21. veljače 2003. godine, a status službenog kandidata za pristupanje EU dobiva već 18. lipnja 2004. godine. Pregovori između Hrvatske i Europske unije službeno su započeli 3. listopada 2005. godine, a Hrvatska je morala zatvoriti svih 35 pregovaračkih poglavlja preuzevši pravnu stečevinu EU da bi se uspjela prilagoditi i uklopiti u zajednicu europskih zemalja (URL 16). Kompleksni kriteriji koje Europska unija postavlja pred zemlje koje žele postati njezinim dijelom mogu se svesti na četiri osnovna – politički, gospodarski, pravni i administrativni. Osim navedenih osnovnih uvjeta, koje je nužno ispuniti, Hrvatska je imala i određene otegotne okolnosti. U prvom redu to je bio Domovinski rat koji je izazvao brojne izravne i neizravne štete te je usporio u Hrvatskoj procese tranzicije, demokratizacije i transformacije gospodarstva. Uz prepreku u vidu rata, Hrvatskoj su probleme stvarali i odnosi sa Slovenijom koja je svojim stavovima i postupcima nastojala otežati Hrvatskoj ulazak u EU, a ne pomoći joj i olakšati proces pregovora i primanja u spomenutu zajednicu budući da su donedavno činile istu državu i da su se međusobno prve priznale i na taj način podržale samostalno postojanje i daljnji razvoj i napredak (Musladin, 2012).

Kako je ranije rečeno, Slovenija je ulaskom u EU postala njezina punopravna članica i kao takva usporavala je hrvatsko pristupanje, budući da pravila Unije nalažu da sve njezine članice moraju dati svoj pristanak prilikom primanja nove države u zajednicu. Nedugo nakon ulaska, već 2006. godine, Slovenija objavljuje *Bijelu knjigu*, o kojoj je ranije bilo govora. Njome je Slovenija gotovo otvoreno postavila ultimatum Hrvatskoj kojim uvjetuje hrvatski ulazak u EU prihvaćanjem slovenskih zahtjeva. Na taj je način upitno koliko se pomoću *Bijele knjige* pokušao ostvariti sporazum između dvije države, a koliko izvršiti pritisak na Hrvatsku (Degan, 2019).

Ubrzo nakon proglašenja hrvatskog ZERP-a i proširenja opsega odluke i na države članice EU, Slovenija je reagirala. Budući da je od 1. siječnja 2008. godine predsjedavala Europskom unijom, odlučila je blokirati hrvatsko pristupanje EU sve dok Hrvatski sabor nije

promijenio odluku i od 13. ožujka 2008. oslobodio brodove koji plove pod zastavom članica EU režima ZERP-a sve dok se ne postigne dogovor. Ovdje je vidljivo koliko su odluke Republike Hrvatske tijekom pristupnih pregovora bile nesamostalne, kreirane mišljenjima i stavovima, ne samo Slovenije i njezinih zahtjeva, nego i Europske unije u cjelini. Nedugo zatim, u listopadu 2008. godine, Slovenija ponovno zaustavlja pristupne pregovore Hrvatske s Europskom unijom i blokira pet poglavlja, a već u prosincu iste godine broj blokiranih poglavlja je porastao duplo. Iduće godine je već bilo blokirano devet poglavlja pripremljenih za otvaranje, a pet poglavlja spremnih za zatvaranje (Tomaić, 2011). Bio je to prvi slučaj u povijesti Europske unije da bilateralni granični spor predstavlja zapreku učlanjenju neke države u tu zajednicu. Daljnja mogućnost prekida blokade ovisila je isključivo o Sloveniji, s obzirom da je ona država članica, pa je ona određivala uvjete i smjer kojim će se pregovori dalje kretati (Rudolf, Kardum, 2010).

Iako Slovenija nije odustajala od blokade pristupnih pregovora Republike Hrvatske u Europsku uniju, Hrvatska se i dalje nastavila pripremati i provoditi potrebne reforme nužne za ulazak u EU. Ubrzo su se u hrvatsko-slovenski spor umiješale i institucije Europske unije, o čemu je ranije već bilo govora. Činjenica da se u granični spor između dvije države umiješala sama Europska unija koja je svojim posredovanjem i pomaganjem ubrzala čitavu situaciju okončanja slovenske blokade, govori koliko joj je bilo bitno da Hrvatska postane njezinom članicom. Ubrzo nakon što je Sanadera zamijenila Jadranka Kosor, dolazi do dogovora između nje i slovenskog premijera Boruta Pahora te je krajem 2009. godine potpisan Sporazum o arbitraži pa je Slovenija odblokirala pregovore Hrvatskoj s Unijom (Musladin, 2012) te se otvaraju preostala tri poglavlja. U Bruxellesu 30. lipnja 2011. godine Republika Hrvatska je konačno zatvorila i posljednja četiri poglavlja pristupnih pregovora čime je zatvoreno svih 35 poglavlja te su i službeno završeni pregovori između Hrvatske i Europske unije (Tomaić, 2011). Hrvatska je u Uniju formalno ušla 1. srpnja 2013. godine postavši njezinom 28. punopravnom članicom (Vuk, 2018).

9. Zaključak

Hrvatsko-slovenski granični spor traje već dugi niz godina i svojim trajanjem ne pridonosi nijednoj od strana. Rješenje graničnog pitanja još uvijek je neizvjesno, unatoč brojnim pokušajima i rješenjima tijekom prošlih desetljeća. Posljednji čin kojim je konačan kraj bio možda i najizvjesniji, nije rezultirao onako kako je bilo predviđeno, već je završio ponovnim razilaženjem u mišljenjima i stavovima. Hrvatska i dalje poziva Sloveniju na dijalog i na ustrajnost da se pronađe odgovor na pitanje graničnog spora, kako bi se napokon čitavo razdoblje pregovaranja i međusobnog nadmudrivanja moglo označiti kao apsolvirano.

Proučavajući slovenske zahtjeve i tražeći njihovu potporu u odredbama međunarodnog prava dolazi se do zaključka da slovenske pretenzije nisu opravdane s obzirom na međunarodnopravni aspekt. Budući da međunarodno pravo nije uvijek do najsitnijih detalja razrađeno i ostavlja prostora za različita tumačenja, ovisno o tvrdnjama koje se žele dokazati, Slovenija je pokušavala to odsustvo striktnosti iskoristiti u svoju korist. Unatoč tome, zahtjevi koje je pred Republiku Hrvatsku postavljala Republika Slovenija nisu opravdani. U slučajevima kada bi se i moglo pronaći neke osnove u pravnim postavkama, na istu odredbu bi se mogla pozivati i Hrvatska pa ponovno dolazi do međusobnog poništavanja tvrdnji i vraćanja na početak.

Iz diplomskog rada se može zaključiti i kako su i Hrvatska i Slovenija koristile svoj geopolitički položaj u pokušaju rješavanja graničnog spora. Slovenija je ranijim ulaskom u NATO savez i Europsku uniju mogla u određenim razmjerima upravljati brzinom i intenzitetom hrvatskih pristupnih pregovora u spomenute zajednice. Na taj je način u velikoj mjeri koristila svoj geopolitički položaj u međunarodnoj politici za ispunjenje vlastitih interesa. S druge strane, činjenica da je Republika Hrvatska unatoč slovenskim preprekama uspjela postati dijelom Europske unije i Sjevernoatlantskog saveza pokazuje koliko je njezin geopolitički položaj bio od važnosti za obje organizacije.

10. Sažetak

Rad je usredotočen na geopolitičke značajke spora između Republike Hrvatske i Republike Slovenije, s naglaskom na njegov morski segment. Osnova diplomskog rada počiva na neslaganju dviju država oko određivanja granice, a kroz nekoliko poglavlja dani su različiti pogledi na problematiku spora. Dok Slovenija smatra da joj pripada čitava Savudrijska vala, kao i spoj s otvorenim morem, Hrvatska smatra da granica u zaljevu treba ići crtom sredine. Osim razgraničenja na moru, spor se vodi i na području rijeke Dragonje. Slovenija zahtjeva da granica ide Kanalom sv. Odorika pa čak i nešto južnije, a Hrvatska starom rijekom Dragonjom. Unatoč desetljećima pregovaranja, rješenje spora još uvijek nije izgledno.

Ključne riječi: Hrvatska, Slovenija, granični spor, Dragonja, Savudrijska vala, Arbitražni sporazum

11. Summary

Geopolitical aspects of the croatian-slovenian maritime border conflict

This thesis is focused on the geopolitical aspects of the conflict between Croatia and Slovenia, with an emphasis on its maritime segment. The basis is on the disagreement between the two countries on defining the border, so throughout few chapters are given the different views in regard of the matter. While Slovenia believes that the whole Gulf of Piran belongs to it, as well as the access to the international waters, Croatia believes that the border in the Gulf should go along the middle line. In addition to maritime border conflict, there is also a issue in the area of the river Dragonja. Slovenia demands that the border goes through the Channel of St. Odorik and even further south, while Croatia demands that it goes through the old river Dragonja. Despite decades of negotiations, a solution to the conflict is still unlikely to happen.

Key words: Croatia, Slovenia, border conflict, Dragonja, the Gulf of Piran, arbitration agreement

12. Literatura

- Barić, R.(2000): Hrvatska i strategija za PFP, *Politička misao: časopis za politologiju*, 27:3, 171-175
- Benac, Č., Rubinić, J., Ružić, I., Radišić, M. (2017): Geomorfološka evolucija riječnih dolina i ušća na istarskom poluotoku, *Hrvatske vode*, 25:100, 71-80
- Degan, V. Đ. (1995): Granice Republike Hrvatske na moru, *Uporedno pomorsko pravo*, 37:145-148, 7-38
- Degan, V. Đ. (2019): Spor o granicama između Hrvatske i Slovenije, *Poredbeno pomorsko pravo*, 58:173, 11-66
- Grobenski, S., Jakopović, E. (2018): Nadzor državne granice, *Paragraf: časopis za pravna i društvena pitanja Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku*, 2:1, 261-283
- Gržetić, Z., Barić Punda, V., Filipović, V. (2010): O granicama u sjevernom Jadranu (1948.-2009.): s posebnim osvrtom na kronološki kartografski prikaz, *Poredbeno pomorsko pravo*, 49:164, 19-72.
- Ibler, V. (1987): *Rječnik međunarodnog prava*, Informator, Zagreb
- Ibler, V. (2012): Sporazum o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije, *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Razred za društvene znanosti*, 512:49, 145-175.
- Ivanda, S., (2001), *Schengenski sporazumi i unutarnja sigurnost*, Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske
- Kurečić, I. (2008): Usporedba geopolitičkog značenja post-hladnoratovskih krugova proširenja NATO-a, *Suvremene teme: međunarodni časopis za društvene i humanističke znanosti*, 1:1, 91-81.
- Musladin, M. (2012): Europska politika proširenja i Republika Hrvatska: specifične okolnosti, *MediAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima*, 6:12, 105-122.

Rudolf, D. (2007): Budućnost NATO-a, *Adrias : zbornik radova Zavoda za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Splitu*, 14, 131-138

Rudolf, D., Kardum, I. (2010): Sporazum o arbitraži između Hrvatske i Slovenije, *Poredbeno pomorsko pravo*, 49:164, 3-18.

Runjić, Lj. (2019): Bitna povreda međunarodnog ugovora na primjeru Arbitražnog sporazuma između Hrvatske i Slovenije, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 69:4, 589-619

Srblijinović, A. (2010): Hrvatsko-slovenski granični spor i Schellingova teorija pregovaranja, *Političke analize*, 1:3, 25-30

Tomaić, T. (2011): Kriza međunarodnih odnosa – studija slučaja: Hrvatska i Slovenija – granica u Istri, *Časopis za suvremenu povijest*, 43:2, 391-414.

Tomaić, T., Altić, M. (2013): *Hrvatsko-slovenska granica na rijeci Dragonji*, Matica hrvatska – ogranak u Rijeci, Zagreb

Turkalj, K. (2002): *Piranski zaljev: razgraničenje teritorijalnog mora između Hrvatske i Slovenije*, Organizator, Zagreb

Vuk, T. (2018): Arbitraža kao sredstvo mirnog rješavanja sporova s posebnim osvrtom na hrvatsko-slovenski granični spor, *Poredbeno pomorsko pravo*, 48:173, 67-102

13. Internetski izvori

URL 1:<http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2095> (27.12.2020.)

URL 2:<http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=740> (27.12.2020.)

URL 3:<http://hr.n1info.com/Vijesti/a587930/Iskljucivi-gospodarski-pojas-u-Jadranu-U-Saboru-samo-jedan-suzdrzan.html> (26.12.2020.)

URL 4:https://www.novolist.hr/novosti/hrvatska/arbitraza-ovo-je-granica-hrvatske-i-slovenije-u-piranskom-zaljevu-sloveniji-pristup-otvorenom-moru/?meta_refresh=true (26.12.2020.)

URL5:<https://www.telegram.hr/politika-kriminal/ovo-je-vazna-vijest-iz-bruxellesa-europska-komisija-nece-se-pridruziti-sloveniji-u-tuzbi-protiv-hrvatske/> (2.5.2020.)

URL6:<https://direktno.hr/direkt/objavljujemo-cjelovitu-presudu-kojom-se-sud-europske-unije-proglasio-nenadleznim-u-slovenskoj-tuzbi-protiv-hrvatske-181013/> (2.5.2020.)

URL 7:<https://www.index.hr/vijesti/clanak/slovenija-ne-odustaje-od-tuzbe-protiv-hrvatske-zali-se-i-na-europsku-komisiju/2061511.aspx> (2.5.2020.)

URL 8:http://www.novolist.hr/Vijesti/Svijet/Pahor-uvjeren-Arbitrazna-presuda-ce-prije-ili-kasnije-biti-implementirana?meta_refresh=true (2.5.2020.)

URL9:http://www.novolist.hr/Vijesti/Hrvatska/BORUT-PAHOR-Prihvatanje-arbitraze-olaksalo-bi-hrvatski-pristup-Schengenu?meta_refresh=true (2.5.2020.)

URL10: <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/sto-danasnja-odluka-europskog-sudaznaci-za-spor-hrvatske-i-slovenije/> (3.5.2020.)

URL 11:poslovni.hr/hrvatska/ulazak-slovenije-u-eurozonu-izazvao-ponos-ali-i-zabrinutost-15781 (21.10.2020.)

URL 12:<https://www.morh.hr/put-hrvatske-prema-clanstvu-u-nato-savez/>(4.11.2020.)

URL 13: <https://www.jutarnji.hr/naslovnica/slovenija-popustila-hrvatska-u-nato-u-3807273> (5.11.2020.)

URL 14:<http://057info.hr/vijesti/2009-02-16/slovenija-protiv-ulaska-hrvatske-u-nato> (5.11.2020.)

URL 15: <https://www.dw.com/bs/slovenici-pustili-hrvatsku-u-nato/a-4016505> (5.11.2020.)

URL 16: <https://uprava.gov.hr/kako-je-izgledao-put-republike-hrvatske-ka-punopravnom-clanstvu-u-europskoj-uniji/12417> (22.10.2020.)

14. Popis grafičkih priloga

Slika 1. Talijanska topografska karta iz 1932. godine s Kanalom sv. Odorika i prirodnim tokom Dragonje (Tomaić, Altić, 2013: 147)	7
Slika 2. Službena topografska karta 1:50 000 Vojnogeografskog instituta u Beogradu iz 1957. s prikazom republičke granice i Dragonjom nakon njene regulacije (Tomaić, Altić, 2013: 151)	8
Slika 3. Razgraničenje epikontinentalnog pojasa u sjevernom dijelu Jadrana prema Sporazumu iz 1968. godine (Gržetić i dr., 2010:23)	12
Slika 4. Razgraničenje prema Osimskom sporazumu (Gržetić i dr., 2010:31).....	13
Slika 5. Hrvatska u sastavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije prije raspada...	25
Slika 6. Prikaz spornog područja ušća Dragonje	26
Slika 7. Razgraničenje na moru prema slovenskim zahtjevima kojim Slovenija dobiva cijelu Savudrijsku valu i koridor na otvoreno more (Turkalj, 2002: 102)	27
Slika 8. Razgraničenje na moru prema hrvatskim stajalištima (Gržetić i dr., 2010: 38).....	28
Slika 9. Razgraničenje Hrvatske i Slovenije prema prijedlogu Memoranduma o Piranskom zaljevu, prema kojemu je čitav prostor Savudrijske vale slovensko teritorijalno more (Gržetić i dr., 2010: 40).....	30
Slika 10. Prijedlog razgraničenja prema Sporazumu Drnovšek-Račan (Gržetić i dr., 2010: 50)	34
Slika 11. <i>ZERP Republike Hrvatske u sjevernom dijelu Jadranskog mora</i> (Gržetić i dr., 2010: 52).....	37
Slika 12. Razgraničenje u Savudrijskoj vali prema Sporazumu o Arbitraži (URL 4)	51
Slika 13. Razgraničenje prema Sporazumu o Arbitraži (URL 4)	54